

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Zbyněk Urbančík

Nezletilí a latentní nebezpečí internetu

Prohlášení

Prohlašuji, že uvedenou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně za použití pramenů a literatury uvedených v seznamu zdrojů.

V Olomouci dne 14. 4. 2019

.....
Zbyněk Urbančík

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí bakalářské práce doc. PaedDr. Marcele Musilové, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi v průběhu zpracování práce ochotně poskytovala. Dále děkuji panu Ing. Markovi Moudrému, řediteli Střední odborné školy podnikání a obchodu, spol. s.r.o. v Prostějově a všem studentům, kteří byli ochotni se zúčastnit šetření formou dotazníkového výzkumu. Především děkuji mé partnerce a synovi za pevné nervy, trpělivost a podporu po celou dobu studia.

ANOTACE

Jméno a příjmení	Zbyněk Urbančík
Katedra	Ústav pedagogiky a sociálních studií PdF UP v Olomouci
Vedoucí práce	doc. PaedDr. Marcela Musilová, Ph.D.
Rok obhajoby	2019

Název bakalářské práce	Nezletilí a latentní nebezpečí internetu
Název bakalářské práce v angličtině	Underage and latent hazards of the internet
Anotace práce	Bakalářská práce Nezletilí a latentní nebezpečí internetu se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části objasňuje základní pojmy problematiky, popisuje klady a zápory internetu a vyjmenovává některá skrytá nebezpečí, se kterými se může současná mládež v on-line prostředí setkat. U kybernetické kriminality jsou uvedeny časté příklady protiprávního jednání včetně jejich právní kvalifikace. V této práci jsou zahrnuty i možnosti vyhledání pomoci.
Klíčová slova	Nebezpečí, latentní, internet, nezletilá mládež, sociální síť, Facebook, podvodné jednání, extremismus, sexting, hoax a fake news, kyberšikana, kybergrooming, kybernetická kriminalita, pomoc.
Anotace práce v angličtině	The bachelor thesis Underage and latent hazards of the internet is composed into the theoretical and practical part. In the theoretical part of the thesis explain basic concepts of the problems, describes internet positives and negatives and enumerate some hidden hazards that young people may encounter in the on-line environment. Within cybercrime includes frequent examples of offenses, including their legal qualifications. This work also includes options to find help.

Klíčová slova v angličtině	Danger, latent, internet, underage, social network, Facebook, fraudulent negotiations, extremism, sexting, hoax and fake news, cyberbullying, cybergrooming, cyber crime, help.
Přílohy	Příloha č. 1 – výzkumný dotazník pro vybrané žáky Střední odborné školy podnikání a obchodu v Prostějově.
Rozsah a jazyk práce	73 stran, český jazyk

OBSAH

Úvod	8
------------	---

Teoretická část

1 Internet a primární pojmy	11
1.1 Vybrané pojmy z hlediska pedagogiky a práva	14
2 Internet a jeho působení v oblasti kognitivní, psychomotorické a afektivní na zkoumanou věkovou kategorii	16
3 Internet a on-line hry jako závislost	19
4 Fenomén Facebook	22
4.1 Založení Facebookového účtu	22
4.2 Nastavení zabezpečení účtu	23
4.3 Další možnosti Facebooku	24
4.4 Facebook a neuvážené jednání uživatelů	25
5 Populární sociální sítě Instagram a YouTube	27
6 Vybraná latentní nebezpečí ve virtuálním prostředí	30
6.1 Podvodná jednání majetkového charakteru	30
6.2 Extremismus	32
6.3 Sexting	33
6.4 Hoax a fake news	34
6.5 Kyberšikana	36
6.6 Kybergrooming	38
7 Kde najít pomoc?	41
7.1 Policie České republiky	41
7.2 E-bezpečí	42

Praktická část

8 Metodologie	44
8.1 Výzkumné cíle	44
8.2 Charakteristika výzkumu, metoda a výzkumný soubor	44
9. Výsledky dotazníkového šetření	46
9.1 Shrnutí provedeného výzkumu	61
Závěr	63

Literatura a zdroje.....	64
Seznam zkratek.....	70
Seznam grafů a tabulek.....	71
Seznam obrázků.....	72
Seznam příloh.....	73

Úvod

V dnešním moderním 21. století považujeme internet za jednu z hlavních věcí, bez kterých se v současné době již neobejdeme. Většina obyvatel naší republiky má internet v domácnosti, pracujeme s ním v zaměstnání, setkáváme se s ním ve veřejných budovách a místech. Můžeme tedy říci, že se stal zcela běžnou součástí našich životů. Stolní počítače, notebooky, herní konzole, mobilní telefony, tablety, chytré hodinky, televize, ale také některé domácí spotřebiče nebo moderní osobní vozidla, se bez této sítě neobejdou. Zdá se tedy, že je internetová síť se nachází téměř kdekoliv, a že jí téměř není možné uniknout.

Internet má bezesporu velké množství pozitiv, které nám dokáží ušetřit velké množství času, ale na druhou stranu nás činí stále více pohodlnými. V kteroukoliv dobu můžeme nalézt potřebné informace, objednat požadovanou službu, vyřizovat e-mailovou komunikaci, či být ve spojení s blízkým člověkem, který se však nachází tisíce kilometrů daleko. V neposlední řadě můžeme z pohodlí domova nakupovat, bavit se prostřednictvím on-line her, sledovat filmy či televizní programy a jiné. Internet je obrovský a neomezený, zřejmě i proto jej využívají různé generace od dětí, přes dospělé až po seniory.

Na druhou stranu si však málokdo, a zvláště mládež, uvědomuje skrytá rizika, se kterými se mohou v on-line prostředí setkat. V dnešní době jsme svědky toho, že převážně děti a mládež tráví na internetu, a zvláště na sociálních sítích, velké množství času. V této souvislosti mě napadá otázka, zda jsme si jako rodiče nebo pedagogové vědomi, co naše děti a žáci na těchto sítích provádějí, čím se zabývají, s kým komunikují, případně jak tráví volný čas a zda jsou vlastně nějakým způsobem chráněni před případnými riziky. Mohou být v každodenním ohrožení nebo jsou tato tvrzení přehnaná? Znají alespoň základní opatření, která jsou nezbytná pro bezpečný „pohyb“ v internetovém prostředí? Na uvedené otázky bych chtěl nalézt odpovědi v této práci a současně vysvětlit možnosti, kde případně hledat pomoc.

Na problematiku internetového prostředí lze obecně pohlížet dvojím způsobem. První způsob je problematika, která se týká možného protiprávního jednání, kdy se můžeme díky jednomu neuváženému kliknutí stát obětí nejrůznější trestné činnosti. V rámci kybernetické kriminality policie eviduje časté skupiny trestných činů jako jsou podvodná jednání majetkového charakteru, mravnostní delikty, hacking a v poslední době i násilné či rasově motivované projevy. Domnívám se, že je zcela nezbytné, aby osoby, a zvláště mládež, byly ve „virtuálním světě“ v rámci svého jednání velmi opatrní a rozvážní. Je nutné dodržovat doporučená bezpečnostní pravidla a znát případná rizika, se kterými se mohou setkat. Druhý způsob, jak na tuto problematiku můžeme pohlížet je ten, že díky dlouhé době trávení času

v internetovém prostředí se může zhoršovat zdravotní stránka mládeže. Myslím tedy zvláště nedostatek pohybu, tzn. časté vysedávání u počítače nebo mobilního telefonu, a s tím spojený nárůst obezity, nebo problematika zhoršujícího se zraku. Často můžeme také slýchat, že díky internetu a sociálním sítím paradoxně dochází k omezení lidského kontaktu a sociálních vztahů. To vše mohou být další případná rizika, která mohou být skrytá i neviditelná pro mládež, a proto je nutné na ni upozorňovat a činit preventivní opatření.

Uvedenou bakalářskou práci na téma „*Nezletilí a latentní nebezpečí internetu*“ jsem si vybral zcela záměrně, protože jsem příslušníkem Policie České republiky a téma je mi poměrně blízké. V rámci mého zaměstnání jsem se s danou problematikou nescetněkrát potkal, kdy jsem jednal nejen s poškozenými osobami, ale také s pachateli a zjišťoval jsem důvody, které je k protiprávnímu jednání vedly. Kybernetická kriminalita páchaná prostřednictvím informačních technologií je nejen společensky škodlivá, ale také velmi specifická problematika, která se neustále vyvíjí, a proto je důležité být vždy o krok před pachateli.

Bakalářská práce se skládá z teoretické a empirické části. Cílem teoretické části bakalářské práce je vymezení základních pojmů, jejich objasnění a uvedení stěžejních poznatků z odborné literatury včetně uvedení základních možností pomoci. Pro bakalářskou práci budou přínosem i mé praktické zkušenosti související s uvedenou problematikou, včetně příkladů možného protiprávního jednání z hlediska trestně-právního. Nemohl jsem opomenout základní instituce, na které se může člověk v případě potřeby obrátit. Teoretická část je složena ze sedmi kapitol, v nichž jsou obsaženy informace z odborné literatury, článků, zákonů, ale i osobních zkušeností. Cílem empirické části je zjistit, zda si je vybraná skupina žáků Střední odborné školy Podnikání a obchodu v Prostějově vědoma skrytých rizik, které je mohou v internetovém prostředí ohrožovat. V této části bych chtěl nejen zhodnotit, jak mnoho času žáci ve virtuálním prostředí tráví a čím se v tomto prostředí nejčastěji zabývají, ale i to, zda znají skrytá rizika, která jim mohou každodenně hrozit, popř. zda se již s některými setkali osobně.

Mým osobním cílem však je, aby tato práce sloužila nejen rodičům nebo pedagogům, ale především žákům, které v současné době pokládám za nejvíce ohroženou skupinu. Považoval bych za splnění svého morálního cíle, pokud by informace a doporučení uvedené v této práci pomohly alespoň jednomu žákovi a ochránily jej před případnými skrytými riziky, kterých se ve virtuálním prostředí objevuje čím dál tím více.

Facebook se stal během posledních let jednou z nejznámějších a nejrozšířenějších sociálních sítí. Domnívám se, že tato „supermoderní technika“ život svých uživatelů do jisté míry usnadňuje, ale současně přináší i nebezpečí závislosti a neuváženého jednání. V této

souvislosti mě na webových stránkách <https://citaty.net/> zaujal výrok geniálního a světoznámého fyzika Alberta Einsteina, který podle těchto stránek uvedl:

„Proč nám skvělá technika, která šetří práci a usnadňuje život, dosud přinesla tak málo štěstí? Odpověď je prostá: protože jsme se jí nenaučili rozumně užívat.“

Teoretická část

1 Internet a primární pojmy

První kapitola teoretické části se zabývá internetem a virtuálním prostředím. Objasňuje vybrané základní pojmy, které jsou podstatné pro pochopení uvedené bakalářské práce. V internetovém prostředí mohou neznalého uživatele překvapit skrytá rizika, díky kterým může u mládeže vznikat například závislostní jednání nebo jiné újmy.

V úvodu považuji za nezbytné objasnit termín internet, protože se jedná o stěžejní pojem této práce. **Internet** je možné charakterizovat různými definicemi. On-line slovník cizích slov stručně uvádí, že internet je „celosvětový systém navzájem propojených počítačových sítí“ (Slovník cizích slov, 2019). Internet však lze charakterizovat jako velmi dostupné médium, které se velmi rychle vyvíjí, neboť umožňuje rychlý a účinný přenos informací prostřednictvím textu, zvuku nebo obrazu (Miovský, Vacek 2015, s. 46).

V současné době považuji internet za nejvíce rozšířené médium, o kterém můžeme zcela jistě prohlásit, že nemá hranic. S tímto médiem se setkáváme běžně v našich domovech, zaměstnáních, ale v poslední době stále častěji na veřejných místech a ve veřejných budovách, například prostřednictvím WI-FI sítě, která je mládeží hojně vyhledávaná a slangově označovaná jako „wifina“. Na vysvětlenou uvádím, že se jedná se o bezdrátovou síť, která je v mnoha případech nezabezpečená, a tedy volně dostupná pro jakoukoli osobu, která je vybavena např. smartphony (pozn. chytrými telefony) nebo tablety či notebooky.

Internet však nabízí nesporné množství pozitiv, pro příklad uvádím několik základních níže:

- rychlé a efektivní vyhledávání požadovaných informací,
- neomezená komunikace s ostatními lidmi za využití sociálních sítí (Facebook, Instagram, Twitter),
- možnost provozování zaměstnání či studia bez nutnosti opustit domov,
- nakupování prostřednictvím internetu, on-line platby v rámci internetového bankovníctví,
- objednání požadovaných služeb,
- umožnění čtení knih, publikací, článků,
- sledování televizních kanálů, filmů, dokumentů, videí (YouTube),
- hraní on-line her, využití herních konzolí (Xbox, PlayStation, Nintendo).

Jednoznačně hlavním kladem internetu je možnost rychlého vyhledání informací. Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování uvádí, že internet přináší v rámci získávání informací nejen přínosy, ale i také různá omezení, neboť je nutné přemýšlet nad hodnotou a pravdivostí uvedených informací. Pro případné ověření důvěryhodnosti informací je nutné posoudit autora sdělené informace, její účel, objektivitu, ale i spolehlivost a aktuálnost (Miovský, Vacek 2015, s. 46).

Kolouch uvádí, že *„internet nabízí prakticky neomezené možnosti téměř komukoli v získávání a zpracovávání informací téměř o čemkoli, bez nutnosti trávení času v knihovnách či informačních centrech mimo domov“* (Kolouch, 2016, s. 13).

Každá problematika však současně kromě pozitiv přináší i negativa, což mohou být právě latentní (skrytá) rizika, které nemusí každá osoba běžně rozpoznat. Vzhledem ke skutečnosti, že mládež tráví na internetu, tj. sociálních sítích, velké množství času, je na místě zařadit právě dospívající osoby mezi ohroženou skupinu populace. Opět jsem vybral pro příklad pouze několik základních negativ či rizik ve vztahu k mládeži, která jsou uvedena níže:

- nadměrná závislost na sociálních sítích nebo on-line hrách,
- ztráta soukromí, tj. sdílení osobních údajů, fotografií nebo videí,
- ztráta velkého množství času, který by mohl být využit smysluplněji,
- možné nebezpečí, že se mládež stane obětí nejrůznější trestné činnosti,
- absence ověření skutečného věku uživatelů sociálních sítí a s nimi spojený přístup k nevhodným či nebezpečným informacím,
- riziko případných fyzických či psychických zdravotních problémů.

Informační a komunikační technologie (pozn. česky IKT). Původně přeloženo z anglického Information and Communication Technologies (pozn. anglicky ICT). *„Jedná se o veškeré informační technologie sloužící k práci s informacemi a ke komunikaci. Zkratka označuje jak hardwarové části informační infrastruktury, tak i software, jež umožňuje její fungování“* (IT Slovník.cz, 2019).

Průcha a Veteška (2014, s. 138) v Andragogickém slovníku k pojmu informační a komunikační technologie, mimo jiné vysvětlují, že *„Pojem označuje hardwarové (servery, počítače, komunikační a síťová zařízení, kamera, myš apod.) a softwarové (operační systém, textové editory, grafické programy, síťové protokoly apod.) prostředky pro sběr, přenos, ukládání zpracování a distribuci dat.“*

V souvislosti s internetem je důležité vysvětlit další pojem, kterým je **kybernetický prostor**. Tento pojem je blíže vysvětlen v zákoně o kybernetické bezpečnosti, konkrétně v ustanovení § 2, písm. a), kdy se v tomto zákoně rozumí: *„kybernetickým prostorem digitální*

prostředí umožňující vznik, zpracování a výměnu informací, tvořené informačními systémy, a službami a sítěmi elektronických komunikací.“ (Zákon č. 181/2014 Sb.).

V kybernetickém prostoru je mládeži využívána tzv. elektronická komunikace (dále jen e-komunikace), v současnosti převážně prostřednictvím smartphonů, výjimkou však nejsou ani stolní počítače, notebooky nebo tablety apod. Slovo **komunikace** můžeme volně přeložit jako schopnost předávat či vyjadřovat informace druhé osobě prostřednictvím různých forem.

Pojem **e-komunikace** se od normální komunikace velmi liší, protože zúčastnění uživatelé spolu na rozdíl od klasické, nekomunikují fyzicky, neboť jsou odloučeni časem či místem, kdy přenos informací probíhá prostřednictvím elektronických přístrojů jako jsou počítače, notebooky, mobilní telefony nebo webkamery (Kopecký, 2007, s. 7).

V současném světě využívá většina obyvatelstva sms zprávy (pozn. krátké textové zprávy), které jsou mobilním operátorem pochopitelně zpoplatněné. V dnešní době jsou však tyto zprávy postupně nahrazovány různými nezaplatněnými aplikacemi sloužícími ke komunikaci. Velmi rozšířené jsou komunikační aplikace jako je Messenger, WhatsApp, Viber nebo velmi známý Skype. Nemůžeme přehlédnout fakt, že mládež používá chytré telefony ve stále větším rozsahu, kdy připojení k internetové síti je považováno téměř za samozřejmost. Operátoři mobilních sítí nabízí poměrně výhodné datové tarify, které mladí lidé označují slangově jako tzv. „data“. Moderní mobilní telefony lze, za předpokladu internetového, respektive datového připojení, využívat kromě klasické komunikace k výše uvedené e-komunikaci.

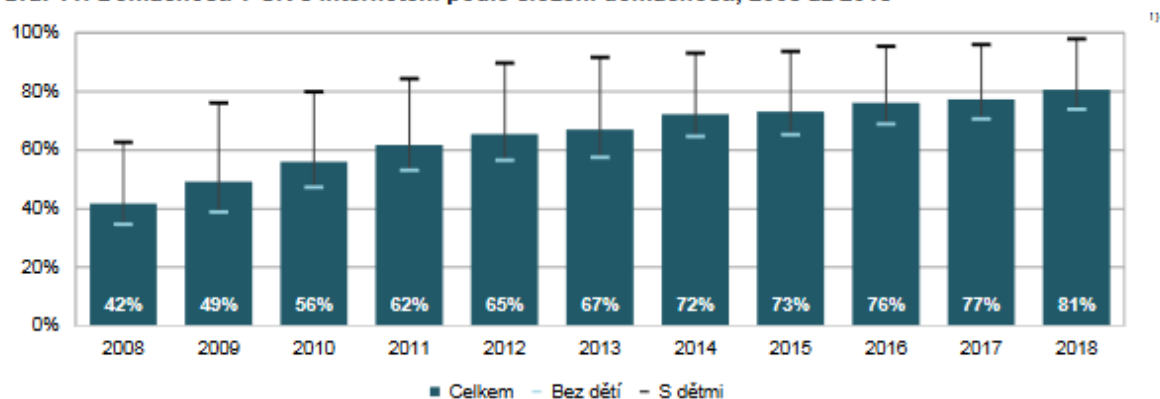
V bakalářské práci se velmi často objevuje, v poslední době velmi používaný, termín **sociální síť**, což je *„internetová služba umožňující svým členům tvořit a sdílet s ostatními osobní obsah, komunikovat s nimi, sdružovat se a vzájemně se bavit“* (IT Slovník.cz, 2019). V kapitole číslo 3 se pak budu problematice sociálních sítí věnovat podrobněji, zvláště pak nejznámějšímu a velmi rozšířenému Facebooku.

Na webových stránkách Českého statistického úřadu je možné nalézt velké množství relevantních dat, které se vztahují k problematice využívání internetu v rámci České republiky. Zaujaly mě informace týkající se ČR a domácností, které využívaly internet v letech 2013 až 2018. Z uvedené tabulky je zcela zřejmé, že od roku 2008 do roku 2018 se v naší republice počet domácností s internetem téměř zdvojnásobil. Všimněme si, že u domácností s dětmi jsou hodnoty v procentech velmi vysoké. To potvrzuje fakt, že internet je médium, které se stále více využívá a šíří.

Tabulka 9: Domácnosti v ČR s internetem, 2013 až 2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Celkem	67,0	72,1	73,1	76,1	77,2	80,5
Složení domácností						
Domácnosti bez dětí celkem	57,4	64,6	65,2	68,8	70,5	73,8
domácnosti osob starších 65 let*	14,0	22,7	24,2	30,3	31,1	37,4
domácnosti osob mladších 40 let**	92,0	95,6	94,7	95,1	96,8	97,7
ostatní domácnosti bez dětí	69,7	76,5	77,0	80,6	85,6	88,6
Domácnosti s dětmi celkem	91,5	93,0	93,6	95,3	95,9	97,8
s 1 dítětem	92,0	92,9	94,1	97,3	96,6	97,9
s 2 a více dětmi	91,0	93,0	94,1	93,2	95,1	97,7
Příjmová skupina						
první (nejnižší) kvartil	29,0	32,4	33,8	38,6	42,6	47,1
druhý kvartil	50,5	56,5	57,2	59,4	70,7	78,8
třetí kvartil	86,4	87,0	85,8	88,1	93,9	96,5
čtvrtý (nejvyšší) kvartil	94,9	97,4	96,8	98,0	99,3	99,5

Graf 11: Domácnosti v ČR s internetem podle složení domácnosti, 2008 až 2018

¹⁾ Podíl z celkového počtu domácností v dané skupině
Zdroj: Český statistický úřad, 2018

* Všechny osoby v domácnosti jsou starší 65 let.
** Všechny osoby v domácnosti jsou mladší 40 let.

Obrázek číslo 1 – tabulka zpracovaná ČSÚ, týkající se domácností v ČR s internetem v letech 2013 až 2018. (Český statistický úřad)

1.1 Vybrané pojmy z hlediska pedagogiky a práva

V první kapitole je nezbytné zmínit další, neméně důležité pojmy, související se vzděláváním a výchovou, tedy s pedagogikou. Současně jsou zde uvedeny i některé pojmy z práva.

V pedagogickém slovníku je pojem **výchova** definován tak, že se jedná o „proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji“ (Průcha et al., 2013, s. 345.)

Pedagogika. K tomuto oboru můžeme obecně říci, že se jedná o společenskou vědu, která se zabývá výchovou a vzděláváním. Pokud nám však tato stručná definice nestačí, můžeme v knize s názvem Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I. nalézt mnohem

podrobnější vysvětlení tohoto pojmu. „*Pedagogika je věda o výchově, která zkoumá výchovný proces jako jeden z nejvýznamnějších společenských jevů. Analyzuje výchovný proces v celé jeho šíři, hledá všeobecně platné zákonitosti, pravidla, poučky, které odrážejí vztahy a souvislosti v konkrétní výchovné praxi. Specifika vědního oboru pedagogika spočívají v jeho úzké spojitosti s praktickou činností – s výchovou. Vychází z ní, zpětně se do ní vrací a ovlivňuje ji*“ (Kantorová a kol., 2008, s. 12).

Tato práce je zaměřena na mládež. Je tedy zcela na místě objasnit tento pojem, protože jej může každý vnímat odlišně. Pedagogický slovník uvádí, že **mládeží** se rozumí „*sociální skupina tvořená lidmi ve věku přibližně od 15 do 25 let, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, norem a hodnot*“ (Průcha et al., 2013, s. 157.)

Z pohledu trestního zákoníku nalezneme v ustanovení § 126 pouze pojem **dítě**. „*Dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.*“ (Zákon č. 40/2009 Sb., s. 42).

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže vymezuje v ustanovení § 2, odst. 1 pojem **mládež** tak, že:

„*Není-li zákonem stanoveno jinak, pak se rozumí*

a) mládeží děti a mladiství,

b) dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku,

c) mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku“ (Zákon č. 218/2003 Sb.).

V názvu bakalářské práce je uveden pojem nezletilí. V občanském zákoníku je v ustanovení § 30 odst. 1, k pojmu **zletilost** uvedeno, že „*plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku*“ Zatímco v ustanovení § 31 tohoto zákona je k pojmu **nezletilí** uvedeno, že „*Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku*“ (Zákon č. 89/2012 Sb.).

Z výše uvedených zákonů vyplývá, že za nezletilou, tedy mladistvou osobu, můžeme považovat takovou osobu, která dosáhla věku patnácti let a nepřekročila osmnáctý rok svého věku. Na uvedenou věkovou kategorii mládeže je tato práce zaměřena, zvláště v empirické části.

2 Internet a jeho působení v oblasti kognitivní, psychomotorické a afektivní na zkoumanou věkovou kategorii

V závěrečné části úvodní kapitoly bakalářské práce se zaměřuji na skutečnost, že mládež v rámci trávení svého volného času v internetovém prostředí může přejímat různé informace, vědomosti či názory, ale také především postoje a hodnoty, které mohou být nebezpečné. Za základní prvek úspěšného vývoje jedinců je obecně považována správná výchova a vzdělávání, nezbytná je však i prevence.

Obst (2017, s. 44) v *Obecné didaktice* uvádí, že „výukový cíl patří mezi nejzákladnější stavební kameny obecné didaktiky a didaktiky jednotlivých předmětů. Rozumíme jim představu o kvalitativních a kvantitativních změnách u jednotlivých žáků v oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické, kterých má být dosaženo ve stanoveném čase v procesu výuky“.

Kognitivní složka – neboli vědomostní složka. Pedagogický slovník uvádí, že se jedná o poznatky a fakta, které člověk získal vlastním učením, školním vzděláváním nebo z jiných zdrojů. Vědomost je výsledkem lidského vnímání, myšlení, poznávání, ale i ze životních zkušeností (Průcha et al., 2013, s. 337.)

Psychomotorická složka – neboli dovednostní složka. Obecně řečeno se jedná o schopnost člověka k vykonávání určité činnosti. Může se například jednat o běh, jízdu na bruslích nebo provádění pracovních činností. Pedagogický slovník k pojmu psychomotorika uvádí, že tento pojem označuje spojení duševní a fyzické činnosti v souvislosti s prožíváním určitých činností (Průcha et al., 2013, s. 236.)

Afektivní složka – neboli postojová složka. Vyjadřuje především postojový a hodnotový žebříček člověka. Pedagogický slovník k pojmu postoj uvádí to, jak se člověk chová k ostatním i k sobě samému, na základě zkušeností získaných z rodinného života nebo z okolí (Průcha et al., 2013, s. 210.)

Nejen v samotném názvu bakalářské práce se objevuje pojem **latentní** (pozn. anglicky latent). On-line slovník cizích slov uvádí, že slovo latentní můžeme přeložit jako *utajený, skrytý, možný, nepozorovatelný, neuskutečněný* (Slovník cizích slov, 2019).

V internetovém prostředí se často stává, že lidé přicházejí o zábrany a mohou se chovat zcela nevypočitatelně, o čemž svědčí například vulgarismy nebo výhrůžky, se kterými se běžně setkáváme na sociálních sítích nebo internetových diskusích. Každý, kdo se pohybuje v kybernetickém prostoru a komunikuje v něm s ostatními se může například lehce vydávat za osobu opačného pohlaví nebo za osobu věkově výrazně mladší. Například prostředí sociálních sítí je pro případné pachatele trestné činnosti zcela anonymní.

Co znamenají u mládeže změny v oblasti kognitivní, psychomotorické nebo afektivní a jak na ně může internetové prostředí působit? Pokusím se to objasnit na níže uvedeném příkladu.

Příklad extremismu z mé služební praxe, který může vzniknout na sociální síti: Patnáctiletý Petr je vášnivým fanouškem hokejového klubu ve městě, kde bydlí. Často tráví svůj volný čas na sociální síti Facebook, a jednoho dne požádá o přijetí do skupiny problémových fanoušků uvedeného hokejového klubu. Do skupiny je přijat, s členy komunikuje nejen virtuálně, ale schází se s nimi i fyzicky. Jeho rodiče se příliš nezajímají o to, jak jejich syn tráví volný čas. Od členů skupiny získává informace a poznatky, jakým způsobem se dá účinně narušit hokejové utkání (kognitivní složka). Dále se naučí během hokejového zápasu odpalovat a používat zakázanou pyrotechniku a jinak narušovat utkání (psychomotorická složka). Od ostatních členů přejímá jejich názory a postoje, ve smyslu proti policii nebo společnosti, kdy Petr tyto názory přejímá za své a zaujímá postoj, že policie je jeho nepřítel (afektivní složka). Konkrétní informace nemohu uvádět nejen z etických důvodů, ale především vzhledem povinnosti mlčenlivosti příslušníka Policie České republiky. Jedná se však o názorný příklad jednání mladistvé osoby, kdy se s podobnými osobami velmi často setkávám v rámci výkonu povolání.

Z hlediska vývojové psychologie dospívání jsou mladistvé osoby na pomyslném pomezí mezi dětstvím a dospělostí. U mládeže dochází k celkovým změnám především na fyzické úrovni, vyvíjí se však i psychická a sociální oblast (Vágnerová 2017, s. 367).

Vágnerová (2017, s. 369-370) období dospívání rozděluje na dvě etapy:

- **raná adolescence** (časově zaměřena mezi 11. – 15. rok života)
- **pozdní adolescence** (časově zaměřena mezi 15. – 20. rok života)

Vágnerová (2017, s. 370-371) k této problematice uvádí, že „*Pozdní adolescence je především dobou komplexnější psychosociální proměny, mění se osobnost dospívajícího i jeho společenské pozice. Důležitým sociálním mezníkem je ukončení profesní přípravy, následované nástupem do zaměstnání či pokračováním studia*“.

V období adolescence se vyvíjí a zraje mozek, což působí na psychický vývoj jedince. Dochází k dozrávání tzv. **prefrontální mozkové kůry**, která je střediskem sloužícím k řízení a ovlivňování lidských projevů, včetně chování a myšlení. V daném období dále dochází i k vývinu **limbického systému**, který zahrnuje emoční prožívání. Jeho působení na adolescenta vede k emocionálním reakcím a také k více intenzivním citovým prožitkům (Vágnerová 2017, s. 372-373). Proto si můžeme u adolescentů často povšimnout velmi intenzivního, výbušného

nebo až agresivního chování, neboť emoce na tuto věkovou skupinu působí velmi silně. Nejedná se však o žádný vývojový problém, člověk si musí tímto obdobím musí projít.

Každý dospívající je však z hlediska vnitřního vývoje zcela specifický. U některých jedinců dochází nejprve k vývoji ve fyzické oblasti a až později k vývoji v oblasti psychické. V rámci vývoje jedince hrají neméně podstatnou roli faktory jako je výchova, vzdělávání, sociální prostředí, ekonomické faktory apod. Rozlišovací schopnost odhalit případné nebezpečí je tedy u každého adolescenta odlišná a není možné ji pevně stanovit, neboť každý se nachází na určité vývojové a myšlenkové úrovni.

Z vlastní zkušenosti uvádím, že se jedná o poměrně náročné období lidského života. Dospívající osoba již nechce být považována za dítě, chce se zařadit mezi dospělé a získat svobodu jak na mentální úrovni, tak v rovině rozhodování v osobním životě. Jedná se o poměrně rizikové životní období, neboť se člověk zcela mylně domnívá, že má již dostatek životních zkušeností. V některých případech jej můžeme nazvat jako tzv. „období vzdoru“. Především v tomto vývojovém období lidského života je, z pohledu rodiče nebo pedagoga, velmi nutné být velmi ostražitý a všimnout si jakýchkoli projevů, především těch negativních.

Níže uvádím některé základní oblasti, které je nezbytné sledovat u dospívající osoby:

- jakým způsobem nakládá se svým volným časem,
- jaké osoby vyhledává a kdo jsou jeho přátelé,
- jaké má záliby, popřípadě k čemu inklinuje,
- jak se projevuje z hlediska verbální a neverbální komunikace,
- zda není náchylný k návykovým látkám (alkohol, cigarety, drogy),
- zda dodržuje správnou životosprávu,
- zda nepáchá trestnou činnost (krádeže, poškození cizí věci - sprejerství, šikana, drogová problematika),
- nebo se nestal obětí takové činnosti (šikana),
- jaký je jeho prospěch ve vzdělávacím zařízení atd.

3 Internet a on-line hry jako závislost

Závislost na internetu a virtuálním prostředí si v dnešní době téměř nikdo nepřipouští. Zvláště mladá generace je tímto moderním médiem velmi silně ovlivněna, protože jej považuje za nezbytnou součást jejich života. Adolescenti často říkají, že kdo není na sociálních sítích, ten v podstatě neexistuje. Doba a technika se digitalizuje, ve svém mobilním telefonu můžete mít nespočet e-knih (pozn. kniha v digitální podobě), které mají své zastánce, ale i odpůrce. Mobilní telefony jsou kromě obvyklých hovorů využívány na pořizování tzv. „selfie“ (pozn. fotografie vlastní osoby) nebo krátkých videí, které jsou ihned umístěny na sociální síť. Velmi zásadním faktem však je, zda si mládež uvědomuje, kolik hodin tráví každodenně na internetu a sociálních sítích.

Pojem **závislost** neboli závislostní jednání, ve spojení s internetovým prostředím, můžeme označovat pojmem zvaným **netolismus**. Na webových stránkách projektu E-bezpečí je k pojmu uvedeno, že „*netolismus (dříve netholismus) označujeme závislost (závislostní chování či závislost na procesu) na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména počítačové hry, sociální síť, internetové služby (různé formy chatu), virální videa, televize, ale třeba také online nakupování*“ (E-bezpečí, 2019).

Může být projevem začínající závislosti například, že první, na co si po probuzení vzpomenete je, co kdo nového napsal na **Facebook** nebo kdo z přátel přidal novou fotografii na **Instagram**? Zcela jistě ano, ale většina uživatelů těchto sociálních sítí něco takového považuje za zcela normální. Totéž platí u **on-line her**, které jsou nejen na Facebooku často zcela zdarma a působí návykově, protože se o ně musíte tzv. „starat“. Čím více času u hry trávíte, tím zvyšujete procento své úspěšnosti. Ideálním příkladem v minulosti bývala hra **FarmVille**, kde si člověk hrál na farmáře, pěstoval rostliny a staral se o zvířata, čímž získával herní měnu a zvyšoval svůj level, což mu umožňovalo získat další herní možnosti a ocenění. Uvedená hra člověka doslova nutí, aby se k ní v pravidelných intervalech vracel a neustále „zdokonaloval“ své hospodářství. Podobných on-line her, které cílí na všechny věkové skupiny, existuje velké množství, a zvláště mladí lidé jim velmi podléhají, aniž by si to připouštěli.

Obrázek číslo 2 – současná podoba hry FarmVille 2 (<http://www.wesyee.com>)

Eckertová a Dočekal (2013, s. 127) ve své knize uvádějí, že „*Osmnáctiletý hoch z Tchaj-wanu si 13. července v tamní internetové kavárně rezervoval soukromou místnost, ve které hrál Diablo 3 čtyřicet hodin v kuse. A poté zemřel. O případu informoval tchajwanský deník United Daily News*“.

Webové stránky Bezpečně-online.cz jsou zaměřeny na bezpečnost uživatelů na internetu. V rámci problematiky hraní počítačových her uvádějí, že **hlavní příznaky závislosti** jsou:

- „**Ztráta ostatních zájmů.** Hraní je pro hráče nejdůležitější činnost, proto se jím i v myšlenkách neustále zaobírá. Když právě nehraje, má nepřekonatelné nutkání hrát a podřizuje tomu své každodenní chování.
- **Hra jako ventil k zapomínání na problémy.** Postižený už nehraje jen pro zábavu, ale používá hru, aby se zbavil negativních emocí a frustrace a aby zapomněl na své každodenní problémy.
- **Posouvání prahu tolerance.** Chorobně závislému hráči už nestačí běžné hraní. Aby měl ze hry příjemné pocity, musí hrát stále intenzivněji: herní časy se tak pořád prodlužují a obsah her je stále extrémnější.
- **Abstinenční příznaky.** Když postižený nemá možnost hrát nebo nemůže hrát dost dlouho, objevují se u něj abstinенční příznaky: je nervózní, podrážděný, někdy se může dokonce třást a nadměrně potit.
- **Ztráta kontroly.** Závislý hráč už nedokáže sám kontrolovat a dodržovat časová omezení herní doby.

- *Recidiva. Pokusy přestat hrát nebo hraní omezit se nedaří.*
- *Dopad na běžný život. Škola, kamarádi, zájmy a práce ztrácejí význam ve srovnání se hrou. To působí další psychické potíže a spory s okolím“ (Bezpečně-online.cz, 2019).*

Mezi vedlejší znaky uvedeného závislostního jednání může patřit také zanedbávání vzhledu, ztráta časové orientace, absence spánku, nedostatek pravidelné stravy a hygieny, ztráta sebekontroly a jednání, podrážděnost nebo zhoršující se prospěch ve škole.

Na druhé straně mohou i on-line hry přinášet také určitá pozitiva. Počítačové hry se dělí na různé kategorie a žánry, u nichž může adolescent rozvíjet tzv. **nezáměrné učení**. **Učení spontánní, nezáměrné** můžeme stručně definovat jako učení, které získáme z vlastních zkušeností v osobním životě nebo pomocí našich zájmů a koníčků, což pro někoho může být i právě on-line hra. Například budovatelské, tahové či strategické hry mohou vést ke zlepšení **logického uvažování** mládeže. Různé druhy simulátorů vedou ke znalostem o **ekonomice, hospodaření, managementu nebo podnikání**. Převážná většina her je vydána v anglickém jazyce, uživatel dané hry se tedy může pasivně vzdělávat v **cizím jazyce**. Poměrně velkou skupinou hráčů těchto her jsou právě adolescenti, kteří touto formou zábavy tráví velké množství času, a to nejen samotných počítačích, ale v poslední době stále více na mobilních telefonech.

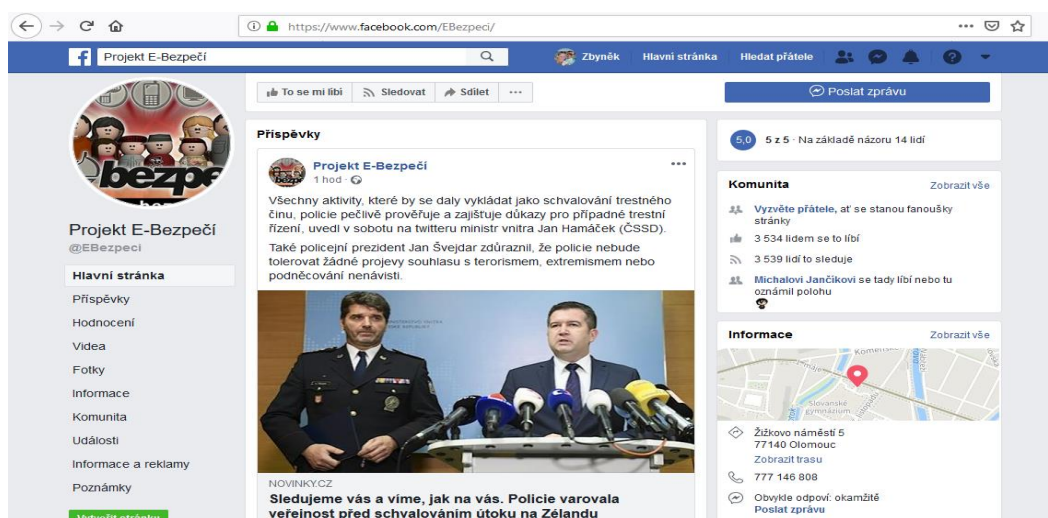
4 Fenomén Facebook

V současné době je internet spojován se stále větší oblibou ve využívání sociálních sítí, které lidé vyhledávají převážně za účelem komunikace. Společným atributem pro tyto sítě je, kromě již zmíněné komunikace, snadné vyhledávání dalších osob či komunit se společnými zájmy nebo sdílení fotografií a videí. Poměrně značným nebezpečím pro uživatele je lehkovážné vkládání osobních údajů a informací, které mohou být lehce zneužity.

V kapitole se zabývám zabezpečením a možnostmi užívání sociální sítě Facebook, protože se jedná o jednu z nejvyužívanějších sociálních sítí a musím podotknout, že i já jsem jeho dlouholetým uživatelem. Dále uvádím dva typické příklady neuváženého jednání uživatelů této sociální sítě.

4.1 Založení Facebookového účtu

Začněme však od úplného začátku. Vytvoření osobního účtu na Facebooku je poměrně rychlé a snadné, nutná je však povinná registrace na oficiálních, webových stránkách <https://www.facebook.com/>. Na úvodní stránce musí budoucí uživatel uvést jméno, příjmení, číslo mobilního telefonu nebo e-mailovou adresu a samozřejmě heslo. Dále je vyžadována volba pohlaví a uvedení kompletního data narození. Následuje vytvoření účtu, které musí být potvrzeno například přes e-mailovou adresu nebo mobilní telefon. Po absolvování výše uvedených kroků se člověk konečně dostane na svůj profil. Nutno podotknout, že založení takového účtu trvá v řádu několika málo minut, což je velmi výhodné například pro pachatele trestné činnosti. Pro neznalé sociální sítě Facebook pro představu uvádím printscreen Facebookové stránky projektu E-bezpečí.

Obrázek číslo 3 – Úvodní stránka projektu E-Bezpečí. (Facebook, E-bezpečí)

Nový uživatel je ze strany Facebooku dále vyzván k vyplnění osobních údajů na svém profilu. Informace se skládají z kategorií – práce a vzdělání, místa, kontaktní a základní údaje, rodina a vztahy, podrobnosti o nás či životní události. Kromě těchto informací může uživatel vložit úvodní fotografii, která jej může charakterizovat nebo být zcela náhodná. Součástí profilu je i osobní fotografie. V případě, že majitel profilu pravdivě vyplní požadované údaje a je jeho profil nastaven jako veřejný, tedy dostupný pro kohokoliv, získá nežádoucí osoba poměrně detailní informace o bydlišti, zaměstnání, škole, členech rodiny, číslu mobilního telefonu apod. Je tedy velmi důležité svůj Facebookový profil zabezpečit nebo uvádět citlivé informace s rozmyslem.

4.2 Nastavení zabezpečení účtu

Co může pro zabezpečení a ochranu svého účtu udělat sám uživatel? Sociální síť umožňuje nastavení samotného zabezpečení účtu, spojené s bezpečným přihlašováním. Základem je volba dostatečně bezpečného hesla, které ideálně obsahuje alespoň osm znaků. Máme na výběr z velkých i malých písmen, číslic či speciálních znaků. Za bezpečné heslo můžeme považovat např. **Jr17!At8**. Zcela nevhodná jsou krátká hesla spojená s daty narození, jmény nebo číslicemi, které na sebe navazují, např. **jan1234**.

Předejít případnému zneužití našeho účtu můžeme také tím, že využijeme dvoufázové ověření nebo přihlášení z ověřeného zařízení. Dvoufázové ověření můžeme využít v případě, že se na Facebook přihlašujeme z neznámého zařízení, např. na počítači u kamaráda nebo jiné osoby. V prvním případě budeme ze strany sociální sítě požádáni o vložení bezpečnostního kódu nebo nám bude na mobilní zařízení zaslána sms zpráva s přihlašovacím kódem. Jedná se tedy o poměrně dobrou možnost zabezpečení přihlášení, které používají např. bankovní instituce při ověření uživatele v rámci internetového bankovníctví. Podotýkám, že takové ověření si musí uživatel předem nastavit. Neméně důležité je také konfigurace tzv. „výstrah při nerozpoznaném přihlášení“. Po předchozím nastavení nás Facebook vybraným způsobem upozorní, že se někdo pokusil k našemu účtu přihlásit z jiného zařízení.

Další možností ochrany svého účtu je možnost **nastavení soukromí**. Úmyslně můžeme regulovat, které osoby budou moci číst naše příspěvky, které se primárně dělí na:

- 1) *Veřejný* (dostupné pro libovolnou osobu),
- 2) *Přátelé* (pouze osoby, které figurují v našem seznamu přátel),
- 3) *Přátelé kromě...* (eliminace vybraných osob),

- 4) *Konkrétní přátelé* (pouze vybrané osoby z našeho seznamu přátel),
- 5) *Jenom já* (příspěvky viditelné pouze pro mě).

Můžeme také v nastavení jednoduše ovlivnit několik variant komunikace. Tím je myšleno, kdo nás může v rámci sítě libovolně kontaktovat, kdo může vidět náš seznam přátel, kdo nás může vyhledat přes naši vloženou e-mailovou adresu nebo tel. číslo. Opět můžeme po předchozím zvážení vybrat z možností všichni, přátelé či přátelé přátel.

Poslední variantou je **nastavení blokování uživatelů**. To připadá v úvahu, když si nepřejeme, aby nás mohla kontaktovat konkrétní osoba. Je možné blokovat samotného uživatele, zaslané zprávy, případně pozvánky na různé události. Uvedené informace jsou čerpány z nastavení mého soukromého účtu na Facebooku (Facebook, 2019).

4.3 Další možnosti Facebooku

Uživatelé Facebook využívají primárně ke komunikaci, ale sociální síť nabízí další možnosti a zábavu. Po přihlášení na účet si můžeme prohlédnout svůj vlastní **profil**. Lidé většinou sledují, kdo jim okomentoval jejich příspěvek, jaké byly reakce ostatních lidí na jejich názor apod. Můžeme prohlížet i soukromé profily našich přátel, ale i nahlížet na profily či fotografie osob, které nemáme v listu přátel (pozn. záleží na konkrétním nastavení soukromí uživatele). Nejčastěji však uživatelé sledují tzv. „*zed*“, což je hlavní stránka, kam lidé umísťují svoje příběhy, sdílené příspěvky, fotografie, videa, události, nebo zájmové stránky.

Na Facebooku existují stránky různých institucí, společností, médií, spolků či zájmových organizací. Pokud byla konkrétní stránka vytvořena, může ji uživatel tzv. „*sledovat*“, kdy se mu její příspěvky objevují na zdi. Pro příklad uvádím oficiální stránku Univerzity Palackého, která informuje o novinkách, akcích, projektech, expedicích nebo soutěžích. Stránka je dostupná na: <https://www.facebook.com/univerzita.palackeho/>.

Konkrétní a rychlá komunikace mezi osobami nebo skupinami osob je možná přes aplikaci **messenger**, která je zdarma a plní funkci chatu. Aplikace **facebook watch** (pozn. anglicky sledovat) umožňuje shlédnutí různých populárních videí, popř. videí ze stránek, které sledujeme. Neméně zajímavou je aplikace **marketplace** (pozn. anglicky tržiště). Uživatelé prostřednictvím této aplikace mohou nakupovat či prodávat různé předměty rozříděné podle kategorií. Od vozidel, přes elektroniku, nábytek, oděvy nebo sportovní vybavení. Jak jsem již uvedl ve třetí kapitole, Facebook nabízí i velký výběr **on-line her** různých kategorií. Od karetních her, přes simulátory, sporty, automaty, po vědomostní a slovní hry.

Sociální síť Facebook nabízí, téměř pro každou věkovou kategorii, možnost nějaké činnosti či zábavy. Zvláště věková skupina adolescentů využívá Facebook ke komunikaci, sdílení fotografií a videí, nákupu a prodeji věcí, nebo hraní již zmíněných her, aniž si někteří uvědomují případná nebezpečí spojená s anonymitou této sítě.

4.4 Facebook a neuvážené jednání uživatelů

Někteří uživatelé sociálních sítí jednají ve virtuálním prostředí velmi neuváženě. Obvykle uvádějí informace nebo fotografie, které mohou být lehce zneužitelné. Případný pachatel trestné činnosti tak má zjednodušenou cestu k cizímu majetku nebo informacím, které může v budoucnu využít proti oběti. Níže uvádím dva příklady, se kterými se často setkávám v rámci svého zaměstnání u Policie ČR a které bývají v prostředí Facebooku velmi běžné.

Příklady neuváženého jednání na Facebooku z pohledu PČR:

- 1) Sedmnáctiletá Petra, na sociální síti Facebook, veřejně sdílela informace o své čtrnáctidenní dovolené v Egyptě, kterou prožije s celou rodinou, tedy s rodiči a mladším bratrem. Do příspěvku uvedla, že odlétá zítra z letiště ve Vídni, a že se na dovolenou strašně těší, protože si potřebuje odpočinout od všech starostí. Ke svému příspěvku dále vložila fotografii hotelového resortu v Egyptě, za což dostala od kamarádů spoustu „lajků“. Vzhledem k takovému vyjádření bylo velkou chybou, že Petra měla na svém profilu veřejně dostupné veškeré osobní údaje, včetně adresy svého bydliště. Pachatel, který se k této veřejné informaci dostal, zjistil nejen přesnou adresu Petřina bydliště, ale také zprávu o tom, jak dlouho bude rodinný dům zcela bez obyvatel. Na základě takového vyjádření došlo ke krádeži vloupáním do uvedeného domu, čímž rodině vznikla nejen majetková škoda na odcizených věcech, ale současně i oznámení této nepříjemné zprávy v průběhu dovolené.
- 2) Patnáctiletý Honza, udělal podobnou chybu jako Petra. Veřejně sdílel fotografii svého nového BMX kola, se kterým jezdí závody v terénu. K fotografii napsal příspěvek, že stálo 30.000,- Kč a že se těší až ho vyzkouší. Za několik dní po tomto sdělení na Facebooku mu však bylo nové kolo odcizeno přímo před jeho domem, a to během pěti minut, kdy si doma zapomněl klíče. Honza krádež nahlásil na policii. Za měsíc bylo kolo nalezeno ve sklepě jeho kamaráda, který se přiznal, že po takovém kole vždy toužil

a že první impuls k tomu jej odcizit, byla právě „chlubící“ fotografie, kterou na Facebook umístil Honza.

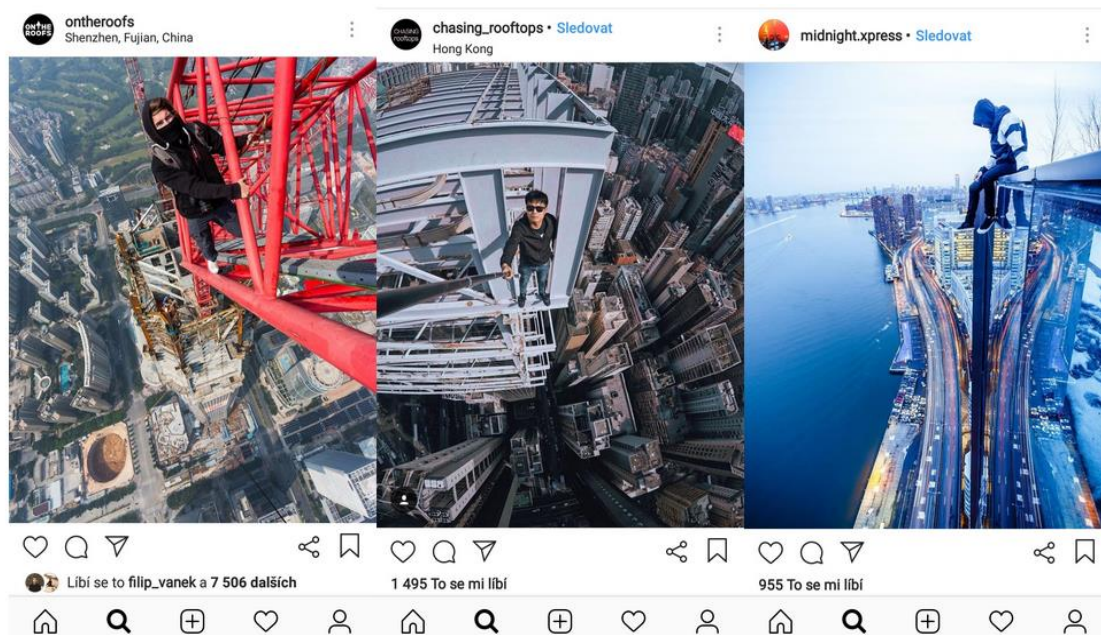
5 Populární sociální sítě Instagram a YouTube

Tato kapitola stručně představuje sociální sítě Instagram a YouTube. V současné době se jedná o jedny z nejrychleji se rozšiřujících, a především u mládeže velmi oblíbených, sociálních sítí, které v mnohém překonávají již zmíněný Facebook. Velká většina mládeže používá chytré telefony, které umožňují pořizovat a sdílet fotografie včetně videí. Současná moderní technika přímo vybízí k okamžitému sdílení takových „zážitků“ na sociální sítě.

Instagram je sociální síť, na kterou si po založení svého profilu můžete vkládat své příspěvky tvořené převážně fotografiemi nebo videi. Zvláště u mediálně známých osob se můžeme setkat s tzv. „otevřenými“ profily, což znamená, že si můžeme prohlížet jejich příspěvky a fotografie, popř. je okomentovat. Přidávat komentáře však může pouze zaregistrovaný, tedy přihlášený člen Instagramu. Mezi známé české tváře Instagramu patří například moderátor Leoš Mareš nebo zpěvák Ben Cristovao. Najdeme zde však kromě zpěváků, herců, a sportovců, třeba modelku Simonu Krainovou, kterou v současné době sleduje téměř 364.000 lidí. Pro srovnání uvádím, že Instagramový profil amerického prezidenta Donalda J. Trumpa sleduje téměř 12,4 milionu lidí.

Instagram podobně jako Facebook umožňuje dávat příspěvkům takzvaný „lajk“ tzn., označení, že se nám příspěvek líbí. Za zmínku stojí také tzv. „hashtagy“, které se na profilech uživatelů velmi často objevují. IT slovník k pojmu hashtag uvádí, že „*jedná se o slovo či frázi tweetu, která začíná znakem dvojkřížku #*“. Jako příklad uvádí, příklady hashtagů: „*#school – sdělení týkající se školy* nebo *#bussiness – příspěvek o obchodě*“ (IT Slovník.cz, 2019).

Na webových stránkách <http://www.e-bezpeci.cz> je uveden velmi zajímavý článek ze dne 18.01.2019 s názvem „*Facebook umírá, žezlo přebírá Instagram*“. Z článku vyplývá, že Instagram překročil v minulém roce jednu miliardu aktivních uživatelů. Instagram vznikl poměrně pozdě, a to až v roce 2010. V roce 2012 byla zakoupena společností Facebook a následně se z ní stala jedna z nejvíce oblíbených sociálních sítí (E-bezpečí, 2019).

Obrázek číslo 4 – Unikátní selfie. (E-bezpečí)

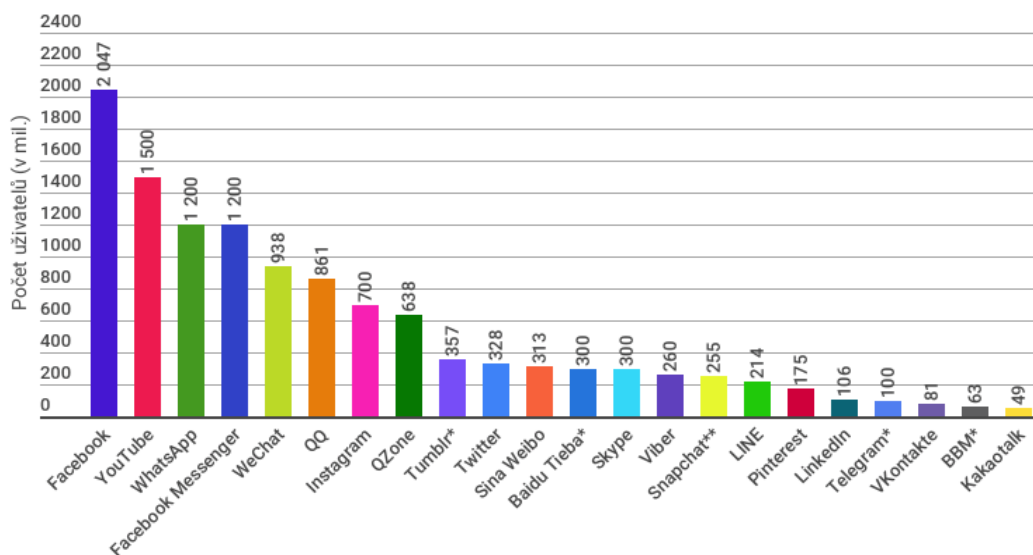
V článku je velmi správně zmíněna také negativní stránka této sociální sítě, a to umístování velmi neobvyklých, unikátních či těžko dostupných snímků, které však mohou být mnohdy životu nebezpečné. Níže uvedená citace, v souvislosti s fotografiemi uvedenými výše, přesně vystihuje hrozící rizika, která mohou člověka potkat, pokud jedná neuváženě.

„Mnoho uživatelů se nebojí proniknout na nepřístupná či nebezpečná místa a jdou až za hranu svých schopností jen proto, aby získali unikátní fotografii. Ta jim totiž zaručí hromadný přísun „lajků“ v podobě srdíček a nemálo nových sledujících. Že jde o nebezpečný trend dokazují i statistiky. V letech 2011 – 2017 zemřelo na celém světě více než 260 lidí kvůli selfie. Nejčastější příčinou těchto úmrtí bylo utonutí, například pád do prudké řeky, nebo dopravní nehody, pády z výšek a útoky zvířat“ (E-bezpečí, 2019).

YouTube můžeme považovat za sociální síť, protože stejně jako u Instagramu nebo Facebooku si mohou uživatelé vytvořit svůj vlastní profil. YouTube je však zaměřen na umístování, sdílení a komentování videí. U samotných komentářů může uživatel zvolit, zda se mu vyjádření uživatele líbí nebo nelíbí. U jednotlivých videí je uveden celkový počet shlédnutí, stejně jako u komentářů je možné video označit jako „to se mi líbí/nelíbí“, popř. jej sdílet, například svůj profil na Facebooku. Bohužel, i této sociální síti je možné shlédnout velké množství videí, která zachycují lidi z celého světa v různých nebezpečných situacích, kdy dochází ke zbytečnému hazardu se životem. Jedná se o různé druhy adrenalinových situací, kde například mládež přeskakuje koleje před právě jedoucím vlakem nebo pořizuje selfie na nepřístupném místě ve velké výšce. Právě tato videa mají u mládeže velký ohlas a současně

velké množství shlédnutí, tzv. „lajků“. Velmi negativní je, že ze strany některých jedinců dochází v České republice k podobným a riskantním pokusům v souvislosti s natáčením takových videí.

Níže uvádím pro představu graf týkající se počtu uživatelů na jednotlivých sociálních sítích, údaje k srpnu 2017 (pozn. jednotlivá čísla uvedena v milionech).

Obrázek číslo 5 – Počet uživatelů vybraných sociálních sítí. (www.peak.cz)

6 Vybraná latentní nebezpečí ve virtuálním prostředí

V internetovém prostředí a na sociálních sítích se mládež může mnohdy velmi často setkat s různými skrytými nebezpečími, které mohou mít různé podoby a formy. V této kapitole jsou představeny ty neznámější, z nichž některé mají nebo mohou vykazovat známky protiprávnosti. Obecně se jedná o nejčastější druhy podvodného jednání, extremistického jednání, sextingu, hoaxu a fake news, kyberšikany a kybergroomingu. V souvislosti s těmito negativními jevy jsou dále uvedeny příklady, u některých je stanovena případná právní kvalifikace z hlediska trestně-právního.

6.1 Podvodná jednání majetkového charakteru

Ve virtuálním prostředí existuje velký počet e-shopů (pozn. internetových obchodů), inzertních serverů, aukčních portálů nebo aplikací umožňující nákup či prodej zboží v rámci sociálních sítí. Jak je známo, internet je do jisté míry anonymním prostředím, kde ve většině případů chybí osobní kontakt. Není tedy možné si některé údaje o nákupu či prodeji zboží relevantně ověřit, a proto nikdy nemůžeme v rámci virtuální komunikace bezpečně vědět, s kým jednáme a zda komunikující osoba nemá v úmyslu nás podvést.

V případě podezření na možné podvodné jednání je v první řadě důležité věc nahlásit na kterémkoliv útvaru Policie České republiky, která oznámení zaeviduje a následně věc prošetřuje s primárním cílem zjistit pachatele uvedeného skutku. Podvodné jednání, u kterého vznikla majetková škoda, je nutné právně kvalifikovat. Z hlediska zákona se škoda rozděluje na několik kritérií. Důležitým faktem je, zda výše způsobené škody přesahuje či nepřesahuje částku ve výši 5.000,- Kč včetně. V případě, že škoda přesahuje uvedenou částku, hovoříme obecně o trestném činu. V opačném případě, tedy se škodou do částky 4.999,- Kč, se jedná o přešupek.

Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich vymezuje v ustanovení § 5 pojem **přešupek** tak, že:

„Přešupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přešupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin“ (Zákon č. 250/2016 Sb.).

Trestní zákoník vymezuje v § 13, odst. 1, 2 pojem **trestný čin** tak, že:

„1) Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“

- 2) *K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti“ (Zákon č. 40/2009, s. 17).*

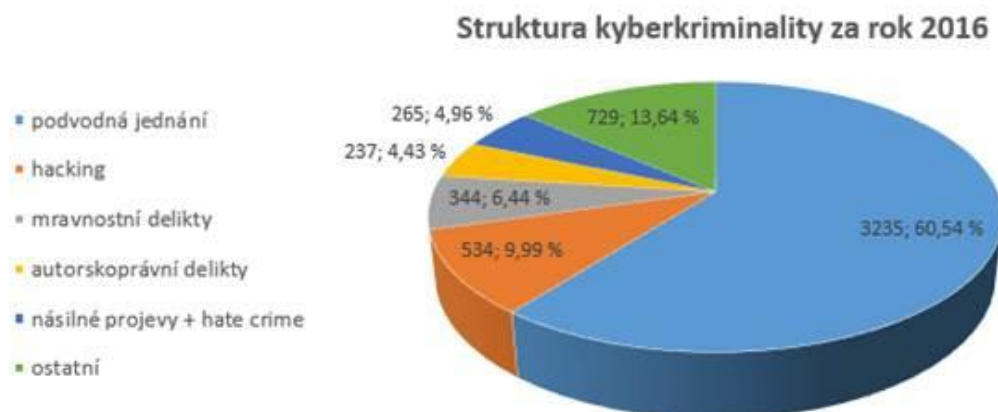
Příklad protiprávního jednání majetkového charakteru sociální sítě Facebook z pohledu PČR:

Osmnáctiletý Pavel našel na internetovém portálu *www.bazos.cz* inzerát nabízející k prodeji herní konzoli Xbox One S 1 TB, který měl být zhruba měsíc starý. Prodejce ke konzoli dále nabízel balení pěti her s ovladačem, celkově za cenu 5.500,- Kč, včetně poštovního. U inzerátu nebylo uvedeno tel. číslo ani jiné kontaktní údaje, ale pouze iniciály prodejce a e-mailová adresa. Pavel tedy prodejce oslovil přes e-mailovou adresu, kdy mu následně prodejce, po předchozí domluvě, zaslal číslo bankovního účtu, kam měl uvedenou částku zaslat. Po zaslání částky však prodejce přestal s Pavlem komunikovat, neodpovídal na žádné dotazy a údajně zasláná herní konzole nebyla doručena. Vzhledem k tomuto protiprávnímu jednání se stal Pavel poškozenou osobou a byl nucen věc nahlásit na Policii České republiky.

Věc byla vzhledem ke způsobené škodě kvalifikována jako přečin **podvod** podle ustanovení § 209 odst. 1, trestního zákoníku. K podvodu v prvním odstavci uvádí trestní zákoník, že: *„Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci“ (Zákon č. 40/2009, s. 63).* V daném případě je zcela zjevné, že pachatel jednal v úmyslu poškozeného podvést, zboží mu nezaslat a sebe obohatit o uvedenou částku.

Ideální je provádět takové transakce na internetových portálech, které podporují ochranu kupujících, čímž garantují vrácení buď celé nebo alespoň části zasláné částky. Například portál Aukro.cz je v tomto ohledu velmi solventní a jeho spolupráce s policií je na velmi dobré úrovni. Za vhodné považuji také sledovat recenze jednotlivých prodejců, které jsou jakýmsi ukazatelem, zda je dobré obchodovat právě s tímto člověkem.

Z níže uvedeného grafu za rok 2016, který je veřejně dostupný na webových stránkách <https://www.policie.cz>, je zcela evidentní, že podvodná jednání tvoří převážnou část kyberkriminality.

Obrázek číslo 6 – Struktura kyberkriminality za rok 2016. (Policie.cz)

6.2 Extremismus

Co znamená pojem extremismus? Ministerstvo vnitra České republiky uvádí, že „*pojmem extremismus jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku*“ (MVČR, 2010).

Policie České republiky extremismus rozděluje a specifikuje například na problematiku náboženství, etnik, sekt, diváckého násilí (pozn. na sportovních utkáních) nebo rasové či sociální nesnášenlivosti. Extremistické jednání může být páčáno jak na místě veřejnosti přístupném, tak skrytě v místě domova. A to především na internetu a sociálních sítích, kde se někteří uživatelé cítí „nedotknutelní“. Trestně-právní kvalifikace jednotlivých extremistických skutků však musí být posuzována zcela individuálně, neboť v některých případech může být hranice mezi přestupkem a trestným činem velmi tenká.

Při komunikaci na sociálních sítích je velmi důležité si uvědomit, že některá vyjádření, i když dobře myšlená, mohou naplňovat znaky skutkové podstaty některého z trestných činů. Autor neuváženého komentáře se tedy může lehce stát podezřelým z případné trestné činnosti.

Eckertová a Dočekal (2013, s. 98) ve své knize uvádějí, že „*Například na Facebooku je nasazován na chaty speciální software. Komunikaci nečtou fyzické osoby z důvodu zachování soukromí zúčastněných osob i vzhledem k objemu dat. Software identifikuje vulgární slova i celé podezřelé fráze. Rizikové rozhovory nejdříve vyhodnocuje bezpečnostní oddělení společnosti a ty vybrané posléze oznamuje policii*“. K této problematice doplňuji, že každý nevhodný či nenávistný komentář může Policii České republiky nahlásit jakákoliv osoba, která se s takovým vyjádřením setká, popř., která se cítí takovým komentářem poškozena.

V rámci extremismu, sociálních sítí a školního prostředí jsem zaznamenal kauzu nenávistného komentáře, týkající se fotografií žáků různých národností, kteří navštěvovali první třídu teplické základní školy. Článek informující o této kauze je dostupný na webových stránkách https://www.idnes.cz/usti/zpravy/obzaloba-zena-tachov-nenavistne-komentare-tablo-prvnacku-teplice.A180831_114952_usti-zpravy_vac2.

Z článku vyplývá, že pachatelka nenávistného komentáře byla ze strany Policie České republiky obviněna ze dvou trestných činů. Samotný komentář však nebyl zveřejněn, nemohu jej zde tedy uvést (Idnes, 2018).

V daném případě se jednalo o trestný čin Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle ustanovení § 352 trestního zákoníku a o trestný čin Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle ustanovení § 356 trestního zákoníku. Případná sazba odnětí svobody se u těchto trestných činů zvyšuje na tři roky, v případě, že je takový čin spáchán veřejně přístupnou počítačovou sítí, čemuž v tomto případě bylo.

6.3 Sexting

Webové stránky <http://www.sexting.cz> uvádějí, že „Slovo sexting je složeninou vzniklou ze slov sex a textování, a znamená **elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem**. Tyto záznamy (fotografie, video) jsou pak často zveřejněny na internetu - zejména dojde-li k ukončení vztahu mezi mladistvými či dospělými osobami“ (sexting.cz).

Velkým rizikem ve virtuální komunikaci je neuvážené zasílání intimních fotografií nebo videí, ať už mezi kamarády či partnery. Jedná se o materiály, na kterých je například vyobrazena osoba zcela nahá, ve spodním prádle, při masturbaci nebo sexuálním aktu apod. V případě, že se k těmto materiálům dostane nepovolaná osoba s úmyslem je zneužít, může vzniknout velký problém, protože se velmi těžko dosahuje úplného odstranění materiálů z virtuálního prostředí nebo soukromých počítačů. Pokud se člověk do této nepříjemné situace dostane, je opět nutné se co nejdříve obrátit především na Policii České republiky, popř. na poradnu E-bezpečí dostupnou na webových stránkách <https://poradna.e-bezpeci.cz/>, či Linku bezpečí. Ze strany policie je v rámci internetové komunikace doporučováno, aby si poškozená osoba záložovala výhrůžné zprávy od pachatele, ideální je však celá komunikace, která následně slouží pro důkazní účely.

Jedná se o velmi citlivou problematiku, která může člověka dovést až k pokusu o sebevraždu, což přesně vystihuje tento případ. „Některé případy sextingu mohou končit

tragicky. Z poslední doby je známý například případ Jessicy Logan (18) z USA, která spáchala sebevraždu poté, co její bývalý přítel zveřejnil Jessičiny intimní fotografie, které mu poslala v době, když spolu ještě chodili. Od té doby byla Jessica vystavena neustálému posměchu ze strany spolužáků. Jessica vystoupila i v televizi a požádala spolužáky, aby ji nechali na pokoji. Útoky však nepřestaly, Jessica tlak nevydržela a spáchala sebevraždu“ (Kopecký, E-bezpečí 2009).

Právní kvalifikace týkající se problematiky sextingu se obecně nedá přesně určit, vždy záleží na konkrétním případě a jeho okolnostech. V případě sextingu páchaném na dětech by se jednalo o podezření z trestného činu Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií podle ustanovení § 192 trestního zákoníku. V úvahu by připadalo také podezření z trestného činu Zneužití dítěte k výrobě pornografie podle ustanovení § 193 trestního zákoníku. V případě vydírání adolescenta, který by se mohl stát obětí sextingu, by se jednalo minimálně o podezření z trestného činu Vydírání podle ustanovení § 175 trestního zákoníku.

6.4 Hoax a Fake news

Pojmy Hoax a Fake news jsou zvláště v dnešní době velmi známé, jejich šíření prostřednictvím internetu a sociálních sítí je obrovské, protože v krátké době může působit na velké množství lidí. Slovo **hoax** bylo přejato z anglického jazyka, v překladu znamená falešnou nebo lživou zprávu, mystifikaci či výmysl. IT slovník k pojmu hoax uvádí „poplašná zpráva, která varuje před vymyšleným neexistujícím nebezpečím. Je to falešná poplašná zpráva, která se nezakládá na pravdě, ale uživatelé ji uvěří a sami ji šíří dál emailem nebo přes instant messenger“ (IT Slovník.cz, 2019).

Na problematiku hoaxů je zaměřena webová stránka <http://hoax.cz/cze/>. Na stránce jsou uvedeny nejčastější druhy těchto hoaxů, mezi které patří různé vymyšlené druhy žádostí o pomoc, varování, fámy a další dezinformační zprávy nezakládající se na pravdě. Obecně řečeno, hoax můžeme poměrně lehce poznat, neboť vždy informuje o šokující události, která pochází od spolehlivého zdroje a téměř vždy uživatele vybízí k okamžitému dalšímu rozeslání této informace. Internet, a především sociální sítě, jsou pro šíření takových hoaxů ideálním prostředím. Pokud například uživatel Facebooku takový hoax sdílí na svůj profil, tak je okamžitě viditelný pro veškeré osoby, které má v seznamu přátel a může se šířit velmi rychle dál.

Hoaxy mohou být pro uživatele přinejmenším obtěžující, ale přijetím takové zprávy může vzniknout i nebezpečí nebo újma. Jako příklad bych uvedl sledování nějaké klamné rady (pozn.

zaslané e-mailem či messengerem) týkající se smazání nějakého neexistujícího viru či souboru v osobním počítači, čímž si může uživatel přivodit minimálně nefunkčnost počítačového systému nebo i smazání důležitých souborů. Uvedením operačního systému, včetně zálohovaných dat do původního stavu, může být způsobena také majetková škoda. Ne každá osoba je schopna počítač odborným způsobem tzv. „re-instalovat“.

Na výše uvedených stránkách je uvedeno opravdu velké množství takových hoaxů. Níže uvádím několik zajímavých.

1) Dobití kreditu

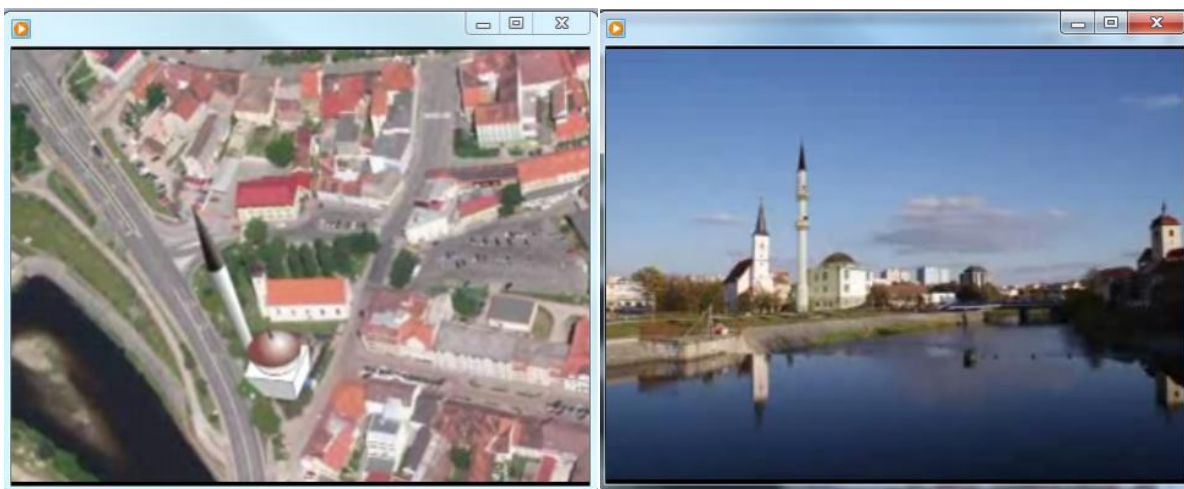
„Pošli toto 20ti lidem a a napiš na tenhle mail svoje telefoní číslo--icqlite@atlas.cz....do pul hodiny se ti dobije kredit na 500,-kč...není to vtip..“ (Hoax.cz).

V minulosti se jednalo o velmi častý hoax, který byl zvláště preposílán mládeží. V podstatě je to jen hloupý vtípek, který je velmi nesmyslný.

2) Mešita ve Strakonících

„Když se k nám chtějí přestěhovat, měli by přijmout i naši kulturu a ne, abychom jim umožnili tu jejich. Vidíme jak to pak dopadá...(jak např. zacházejí s ženami). Tahle země je naše ,přijmeme je jako hosty, ale oni se musí přizpůsobit, ne my jim !!!!! Hoax koluje většinou ve formě souboru: 0953_Mesita.wmv“ (Hoax.cz).

Jednalo se samozřejmě pouze o další z řady vtipů. V souvislosti se současnou otázkou migrační politiky Evropské unie však taková informace může u některých osob způsobit rozrušení. Níže jsou uvedeny obrázky, které byly součástí tohoto hoaxu.

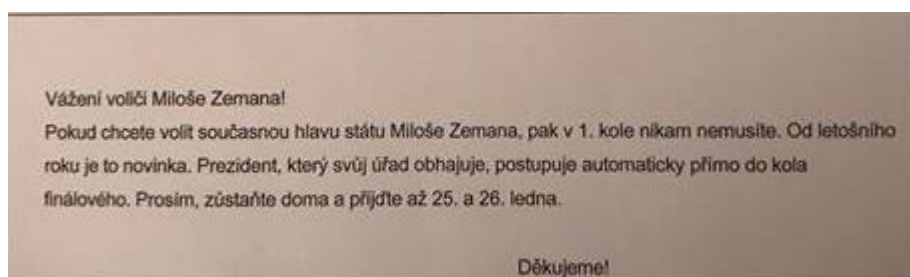
Obrázky čísel 7 a 8 – Hoax mešita ve Strakonících. (Hoax.cz)

K pojmu **Fake news** IT slovník uvádí „Druh žluté žurnalistiky založený na úmyslné dezinformaci nebo falešných zprávách šířících se prostřednictvím tradičního tisku, ve vysílání

sdělovacích prostředků nebo prostřednictvím internetu na bázi sociálních médií. Fake news jsou psány a publikovány s úmyslem zmást čtenáře za účelem získání finančních či politických výhod, často na základě senzacechtivých, zveličených nebo zjevně nepravdivých titulků, které upoutají pozornost“ (IT Slovník.cz, 2019).

Fake news jsou zaměřené na lidi, kteří jsou ochotni uvěřit jakékoliv zprávě, aniž by si ji následně ověřili. Musíme si uvědomit, že média s některými z nás mohou tímto způsobem velmi dobře manipulovat. Čas od času se však stává, že i žurnalisti publikují neověřenou zprávu, za kterou se později omlouvají. Je tedy nutné veškeré informace, které jsou uváděné v internetovém prostředí, ověřovat u spolehlivých zdrojů, a především se nenechat unášet emocemi.

V průběhu minulé prezidentské kampaně jsem osobně zaznamenal zcela evidentní fake news. V podstatě se dá mluvit i o hoaxu, který měl informovat voliče prezidenta Miloše Zemana, aby nechodili k 1. kolu voleb. Článek je uveřejněn na webových stránkách *www.lidovky.cz*. Dezinformace se hojně šířila prostřednictvím internetu, objevila se však i fyzicky v některých poštovních schránkách. Je však zcela zřejmé, že se jednalo o naprostý nesmysl s cílem poškodit prezidentského kandidáta (Lidovky, 2018).

Obrázek číslo 9 – Prezidentské volby. (Lidovky.cz)

6.5 Kyberšikana

Klasická **šikana** je především zaměřena na fyzické či psychické ubližování druhému jedinci. Zahrnuje však také urážky, nadávky, pomluvy, či ponižování. Mezi její hlavní znaky patří dlouhodobost, opakovanost, převaha silnějších útočníku na jednu oběť apod. Páchána je především ve školním prostředí, případně na místech s menším pohybem osob.

Kyberšikana (pozn. anglicky cyberbullying) „je šikanování jiné osoby (např. ubližování, ztrapňování, obtěžování, ohrožování, zastrahování apod.) s využitím internetu, mobilních telefonů či jiných informačních a komunikačních technologií“ (E-bezpečí, 2009).

Hlavním rozdílem mezi šikanou a kyberšikanou je tedy prostředí útoku, v našem případě se jedná o virtuálním prostředí. Tato forma negativního jednání se v posledních letech bohužel stále více objevuje na sociálních sítích. Většinou je spojena s určitým druhem agresivního jednání s cílem psychicky zastrašovat nebo jiným způsobem poškozovat vybranou oběť. Ve virtuálním prostředí patří mezi typické znaky kyberšikany, ve vztahu k oběti, zasílání urážlivých nebo výhružných zpráv, šíření pomluv, zveřejnění osobní konverzace oběti, zveřejňování intimních fotografií nebo její vylučování z nějaké konkrétní skupiny, typicky na sociálních sítích. V některých případech došlo i k prolomení a následnému odcizení sociálního účtu oběti. Výrazným problémem je anonymita, tzn., že pachatel nebo více útočníků může používat přezdívky nebo skrytá telefonní čísla.

Černá (2013, s. 21) uvádí níže uvedené základní prvky kyberšikany:

- „*Děje se prostřednictvím elektronických médií.*
- *Opakovanost.*
- *Záměrnost agresivního aktu ze strany útočníka.*
- *Mocenská nerovnováha.*
- *Oběť vnímá toto jednání jako nepříjemné, ubližující.“*

Ochrana před kyberšikanou je však poměrně jednoduchá, dodrží-li uživatel určitá pravidla. Každý by měl být ve virtuálním prostředí velmi obezřetný, neměl by ve větší míře komunikovat s neznámými osobami nebo jim zasílat osobní a lehce zneužitelné údaje, mezi které patří hesla, fotografie nebo videa.

V rámci sociálních sítí je vhodné si nastavit dobré zabezpečení svého profilu včetně dostatečně bezpečného hesla. V případě problémů je například na Facebooku možné ignorovat či blokovat konkrétního uživatele. Dále je uživatelům umožněno nahlašovat několik negativních kategorií:

- Obtěžování,
- sebevražda nebo sebepoškozování,
- vydávání se za někoho,
- sdílení nevhodného obsahu,
- nenávistný obsah,
- neoprávněný prodej.

Při výběru jedné z výše uvedených kategorií je uživateli současně oznámeno, že pokud je někdo v bezprostředním ohrožení, tak aby byly okamžitě kontaktovány záchranné složky. V případě, že se uživatel stal svědkem kyberšikany, by měl takové jednání oznámit alespoň

provozovateli sociální sítě nebo se obrátit přímo na Policii České republiky. Dlouhodobá a přehlížená kyberšikana může mít pro oběť velmi negativní až tragické následky. Jeden tragický příklad ze spojených států uvádím níže.

„Ryan Patrick Halligan (18. prosince 1989 - 7. října 2003) byl americký teenager z Essexu ve Vermontu, který spáchal sebevraždu poté, co byl šikanován svými spolužáky jak v reálném životě, tak kyberšikanován v online prostoru. Bylo mu pouhých 13 let. Jelikož byl Ryan obětí fyzické šikany, začal se učit kickbox a útočnickům se postavil. Přestože prohrál, útočníci se mu chtěli pomstít. K tomu využili spolužačku, která pak na internetu předstírala, že má o Ryana zájem. Jejím úkolem bylo získat o Ryanovi co nejvíce osobních informací. Ty poté zveřejnila na školním webu a označila Ryana za gaye. Na chatu si z něj dělali legraci i další spolužáci. 7. října 2003 ráno se Ryan oběsil v koupelně. Objevila ho jeho sestra, která byla první, kdo ten den vstával“ (E-besedy.cz).

V trestním zákoníku však pojem kyberšikana nenajdeme. Stanovení právní kvalifikace by opět záleželo na konkrétním případě a jeho okolnostech. V úvahu by připadalo podezření z trestného činu Vydírání podle ustanovení § 175 trestního zákoníku, popř. Nebezpečné vyhrožování podle ustanovení § 353 trestního zákoníku. Kyberstalking by mohl naplňovat i skutkovou podstatu trestného činu Nebezpečné pronásledování podle ustanovení § 354 trestního zákoníku.

6.6 Kybergrooming

Pojem kybergrooming (pozn. anglicky cybergrooming) *„označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti“ (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 14).*

Webové stránky www.internetembezpecne.cz k této problematice uvádějí, že *„Kybergrooming lze vysvětlit jako psychickou manipulaci dítěte dospělým prostřednictvím moderních komunikačních technologií s cílem získat důvěru oběti, vylákat ji na osobní schůzku a zpravidla sexuálně zneužít“ (Internetembezpecne.cz).*

Obětí kybergroomingu se může stát téměř kdokoli, dítě, adolescent nebo dospělý. V každém případě je nutné být velmi obezřetný při komunikaci s neznámými osobami. Jakákoliv osoba se může vydávat za našeho adolescentního vrstevníka a může se prezentovat dojmem, že má i podobné zájmy jako my. To však neznamená, že u počítače nebo mobilního telefonu nesedí nějaký dospělý násilník či deviant. Poškozenými se stávají převážně adolescentní dívky, které

hledají v internetovém prostředí partnerský vztah nebo trpí pocitem osamělosti. V tomto věku ještě mnohdy nejsou kognitivně vyzrálé, často jsou důvěřivé a je s nimi možné lehce manipulovat. Pachatelé nabízejí dívkám drahé dárky, jako jsou šperky, mobilní telefony nebo i finanční hotovost. Cílem však je pouze vylákání oběti mimo bezpečné prostředí, aby mohlo dojít k sexuálnímu zneužití či znásilnění. Zneužitá oběť si takový hrůzný zážitek nese velmi dlouhou dobu, což se projevuje tím, že se straní veřejnosti a celkově se stahuje do ústraní. Způsobeným zážitkem může dojít k vážným psychickým problémům. Takové duševní problémy se vyznačují tím, že se dívka bojí mužské přítomnosti a v budoucnu velmi špatně navazuje případný partnerský vztah.

Webové stránky www.internetembezpecne.cz uvádějí několik bodů, jak vypadá klasický průběh kybergroomingu:

- „*Vzbuzení důvěry a snaha izolovat oběť od okolí.*
- *Podplácení dárky, penězi, budování přátelského vztahu.*
- *Získání nebezpečných materiálů k případnému vydírání.*
- *Emocionální závislost oběti na útočnickovi.*
- *Osobní schůzka.*
- *Sexuální obtěžování, zneužití.*“ (Internetembezpecne.cz).

Některé oběti trpí studem a odmítají se svěřit i blízkým osobám, což je ta nejhorší varianta, jak tuto událost řešit. Jakékoliv jednání týkající se kybergroomingu a sexuálních útoků je nutné řešit ihned. Oběť musí překonat prvotní strach a svěřit se nějaké blízké osobě, případně okamžitě kontaktovat Policii České republiky. Včasné oznámení umožní policii zajistit důležité biologické stopy, které pachatel zanechal například na oblečení či těle oběti. Velmi důležité je také bezodkladné zdravotnické vyšetření. Vzhledem k těmto důvodům je podstatné takové incidenty hlásit okamžitě.

Příklad protiprávního jednání týkajícího se kybergroomingu z pohledu PČR:

Šestnáctiletá Klára byla na sociální síti Facebook kontaktována svým vrstevníkem, podle profilu sedmnáctiletým Filipem. Chlapec se jevil jako velmi slušný člověk, choval se ke Kláře zdvořile a poslal jí několik svých fotografií. Později mu však nestačilo dopisování na sociální síti, a proto Kláru požádal, aby mu zaslala svoje fotografie ve spodním prádle. Na toto Klára bohužel částečně přistoupila, zaslala však jen jednu decentní fotografii. Později Kláru vyzval ke schůzce v lesoparku za městem. Klára se schůzkou nakonec po dlouhém přemýšlení

souhlasila, ale na místo se pro jistotu vydala se svou kamarádkou, která čekala opodál. Místo Filipa na místě čekal vizuálně zanedbaný muž, který se Kláře přiznal, že se za Filipa pouze vydával a že ho Klára velmi sexuálně vzrušuje, načež se jí snažil hladit na intimních partiích. Klára začala ihned křičet, na místo přiběhla její kamarádka, která mezitím kontaktovala policii. K sexuálnímu násilí, znásilnění či újmě na zdraví nakonec nedošlo.

Právní kvalifikace týkající se problematiky kybegroomingu se nedá přesně specifikovat, opět záleží na konkrétním skutku a jeho okolnostech. V případě, že by fyzicky došlo na místě k sexuálnímu obtěžování či k pokusu o nedobrovolný sexuální styk, lze předpokládat podezření z trestného činu Znásilnění podle ustanovení § 185 trestního zákoníku, popř. znásilnění ve stádiu pokusu podle ustanovení § 21 trestního zákoníku. V úvahu by připadal také trestný čin Sexuální nátlak podle ustanovení § 186 trestního zákoníku.

7 Kde najít pomoc?

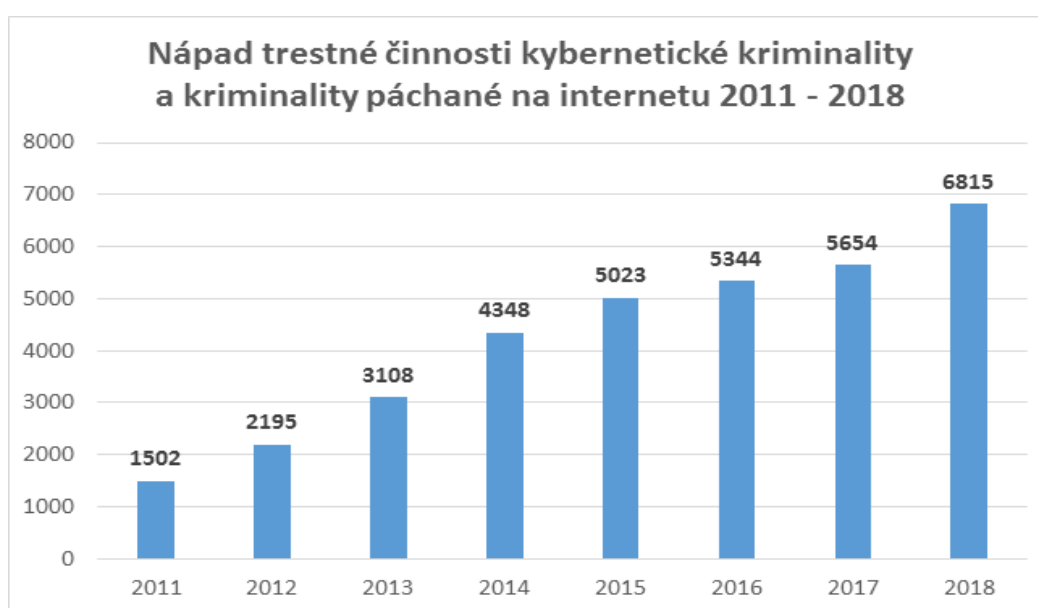
V případě, že se člověk setká s určitým negativním jednáním na internetu nebo sociálních sítích, může vyhledat odborníky na konkrétní problematiku. V dnešní virtuální době je jednoduché napsat požadovaný pojem do webového vyhledávače a během několika sekund získáme požadované informace a kontakty.

Tato kapitola je především zaměřena na vybrané subjekty, na které se může člověk v případě potřeby obrátit. V první řadě se jedná o Policii České republiky, kterou znám z hlediska svého dlouholetého pracovního působení velmi dobře. V druhé řadě zmiňuji projekt E-bezpečí, který je vynikajícím zdrojem veškerých informací souvisejících s problematikou bezpečí ve virtuálním prostředí.

7.1 Policie České republiky

Policie České republiky je represivní složka, která se zaměřuje na různé kategorie protiprávní činnosti, mezi které patří i kyberkriminalita. Tento pojem můžeme jednoduše vysvětlit jako kriminalitu páchanou ve virtuálním prostředí. Problematika kybernetické kriminality je ze strany policie velmi sledovanou kategorií, neboť v posledních letech dochází ke stále většímu nárůstu právě tohoto druhu protiprávní činnosti.

Na webových stránkách <https://www.policie.cz/>, je uveden veřejně dostupný graf mapující nápad trestné činnosti kybernetické kriminality v letech 2011 – 2018. Z níže uvedeného grafu, je zcela zřejmé, jak velkým problémem je internetová kriminalita v posledních letech.

Obrázek číslo 10 – Nápad trestné činnosti kybernetické kriminality 2011 - 2018. (Policie.cz)

Policie České republiky se zabývá také preventivní činností. Policisté mají kromě standardních úkolů působit převážně preventivně. Samotnou prevencí se v rámci policie zabývá oddělení tisku a prevence. Policisté v rámci preventivní činnosti navštěvují většinou základní či mateřské školy, kde seznamují děti s případnými riziky, mezi které patří i internetová kriminalita. Výjimkou nejsou ani besedy či preventivní akce různého charakteru.

V případě potřeby jsou na každém útvaru policie k dispozici informační letáky, které se zaměřují na popis negativního jevu s uvedením základních rad, jak obecně v dané situaci postupovat. Pokud se člověk stane obětí určitého protiprávního jednání, tedy poškozenou osobou, je jeho právem podat oznámení na jakémkoliv útvaru Policie České republiky, popř. na některém ze Státních zastupitelství, a to jak ústní, tak písemnou formou. Každý občan však může v rámci svého oznámení prokonzultovat problém, který jej tíží, se službu vykonávajícím policistou, který mu jistě podá potřebné informace. Bližší informace k jednotlivým problematikám, včetně adres a kontaktů na místně příslušná oddělení policie, jsou k dispozici na webových stránkách <https://www.policie.cz/>.

7.2 E-bezpečí

V této kapitole musím zmínit také výše uvedený projekt E-bezpečí, který spolupracuje s různými partnery a organizacemi, mimo jiné již se zmíněnou Policií České republiky. Projekt je dostupný na webových stránkách <https://www.e-bezpeci.cz/>, na kterých může každý jednoduše vyhledat konkrétní problematiku, která jej zajímá. Projekt je zaměřen převážně na:

*„a) **kyberšikanu a sexting** (různé formy vydírání, vyhrožování, poškozování obětí s pomocí informačních a komunikačních technologií),*

*b) **kybergrooming** (komunikace s neznámými uživateli internetu vedoucí k osobní schůzce),*

*c) **kyberstalking a stalking** (nebezpečné pronásledování s použitím ICT),*

*d) **rizika sociálních sítí** (zejména síť Facebook),*

*e) **hoax, spam a fake news**,*

*f) **online závislosti (netolismus, nomofobie),***

*g) **fenomén youtubering,***

*f) **zneužití osobních údajů v prostředí elektronických médií.**“ (E-bezpečí).*

V rámci těchto webových stránek může každý nalézt informace k výše uvedeným negativním jevům, se kterými se může na internetu a sociálních sítích kdykoliv setkat. Jsou zde uvedeny skutečné příběhy obětí, rady, články, ale především informace, jak rozpoznat tyto negativní jevy, a co v případě potřeby dělat.

Součástí projektu je i poradna dostupná na webových stránkách <http://poradna.e-bezpeci.cz/>, kam může být zcela anonymně položen konkrétní dotaz. E-bezpečí se nachází i na sociální síti Facebook, dostupné na adrese <https://www.facebook.com/EBezpeci/>. Webové stránky dále nabízejí možnosti stažení různých materiálů a dokumentů, které mohou osobě v nouzi pomoci (E-bezpečí).

8 Metodologie

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na analýzu výsledků výzkumného šetření, které bylo prováděné dotazníkovou metodou, tedy kvantitativně orientovaným pedagogickým výzkumem. Zacielen je na vybrané žáky konkrétní školy a věkové skupiny v souvislosti se znalostí skrytých rizik a negativních jevů v oblasti internetu a sociálních sítí.

8.1 Výzkumné cíle

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, zda vybraná skupina žáků Střední odborné školy podnikání a obchodu v Prostějově, zná potenciální skrytá rizika, která je mohou v internetovém prostředí ohrožovat.

Dílčí cíle bakalářské práce vycházejí z teoretické části. Níže uvedené dílčí cíle byly vodítkem při tvorbě dotazníku:

- zjistit u vybrané skupiny žáků, kolik hodin denně tráví na internetu a sociálních sítích a jaká technická zařízení nejčastěji používají,
- zjistit a stanovit u vybrané skupiny žáků hlavní důvody trávení jejich času ve virtuálním prostředí,
- ověřit u vybrané skupiny žáků, zda se někdy setkali s negativním jednáním ve virtuálním prostředí a stanovit o jaké jednání se jednalo,
- zmapovat u vybrané skupiny žáků, zda znají obecná pravidla bezpečného užívání ve virtuálním prostředí.

8.2 Charakteristika výzkumu, metoda a výzkumný soubor

Praktická část se orientuje na výzkumné šetření, které bylo prováděné anonymní dotazníkovou metodou. Chráska (2016, s.158) uvádí, že „*samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.*“ Jedná se o kvantitativně orientovaný pedagogický výzkum, který můžeme definovat jako „*záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.*“ Chráska (2016 s. 11). Nesporným přínosem metody dotazníkového šetření je oslovení relativně velkého počtu účastníků výzkumu a jejich následná zpětná vazba v poměrně krátkém časovém úseku.

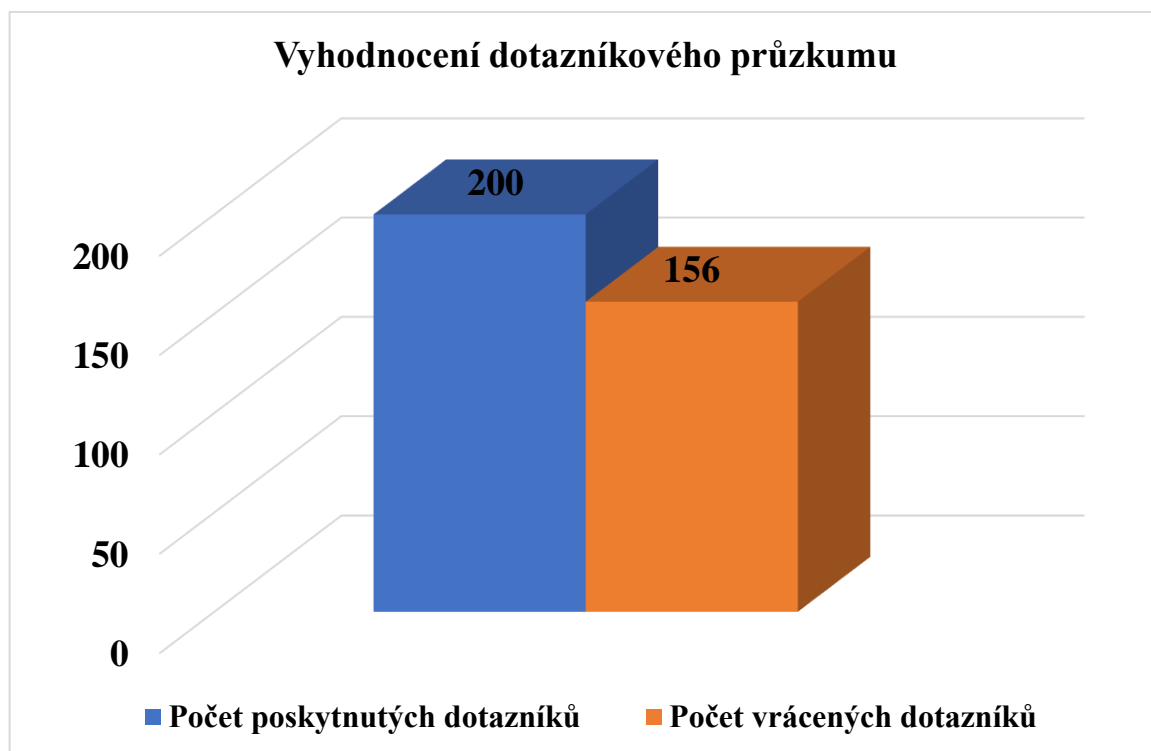
Data zjištěná výzkumem jsem následně analyzoval a zpracoval do přehledné, grafické podoby.

Výzkumný dotazník byl sestavený výhradně z uzavřených a jasně formulovaných otázek. Celkový počet položených otázek, na které mohli respondenti odpovídat je čtrnáct. V úvodu dotazníku je uvedeno jméno a příjmení zadavatele výzkumu, důvod prováděného výzkumu, dále upozornění na věkovou kategorii účastníků a způsob vyplňování dotazníku. V dokumentu se nachází jedna informativní vsuvka, jejímž cílem je stručně charakterizovat a vysvětlit vybraná negativní jednání a skrytá rizika. U otázek čísel 1, 5, 7, 9 a 11 měli respondenti možnost výběru pouze ze dvou variant odpovědí. Zbylé otázky nabízejí minimálně čtyři a více variant odpovědí, kdy účastníci výzkumu mohli zvolit libovolný počet variant odpovědí.

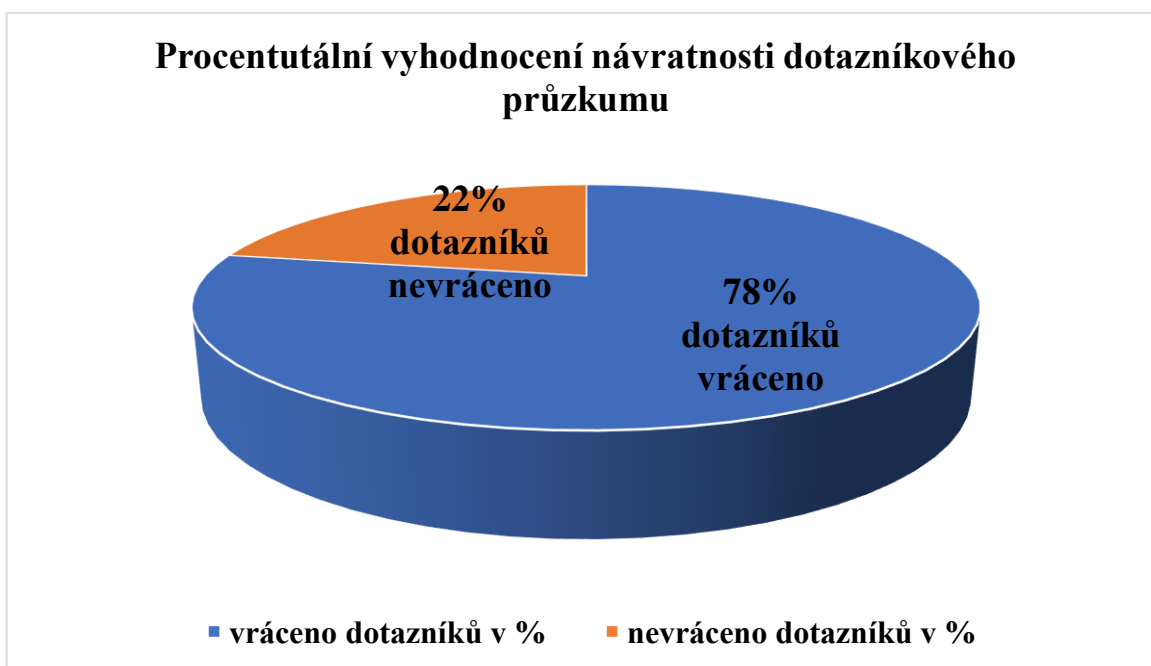
Výzkumný soubor tvoří žáci Střední odborné školy podnikání a obchodu v Prostějově, kteří spadají do věkové kategorie 15–18 let. Jedná se tedy o vybranou skupinu nezletilých žáků různých vzdělávacích oborů a ročníků, kteří v době vyplňování dotazníku nepřekročili věkovou hranici 18 let. Výzkumné šetření bylo realizováno v období od 15.03.2019 do 29.03.2019.

9 Výsledky dotazníkového šetření

Na uvedenou střední školu bylo poskytnuto celkem 200 kusů dotazníků. Vráceno zpět bylo celkem 156 kusů, což znamená celkovou návratnost v hodnotě 78 %.

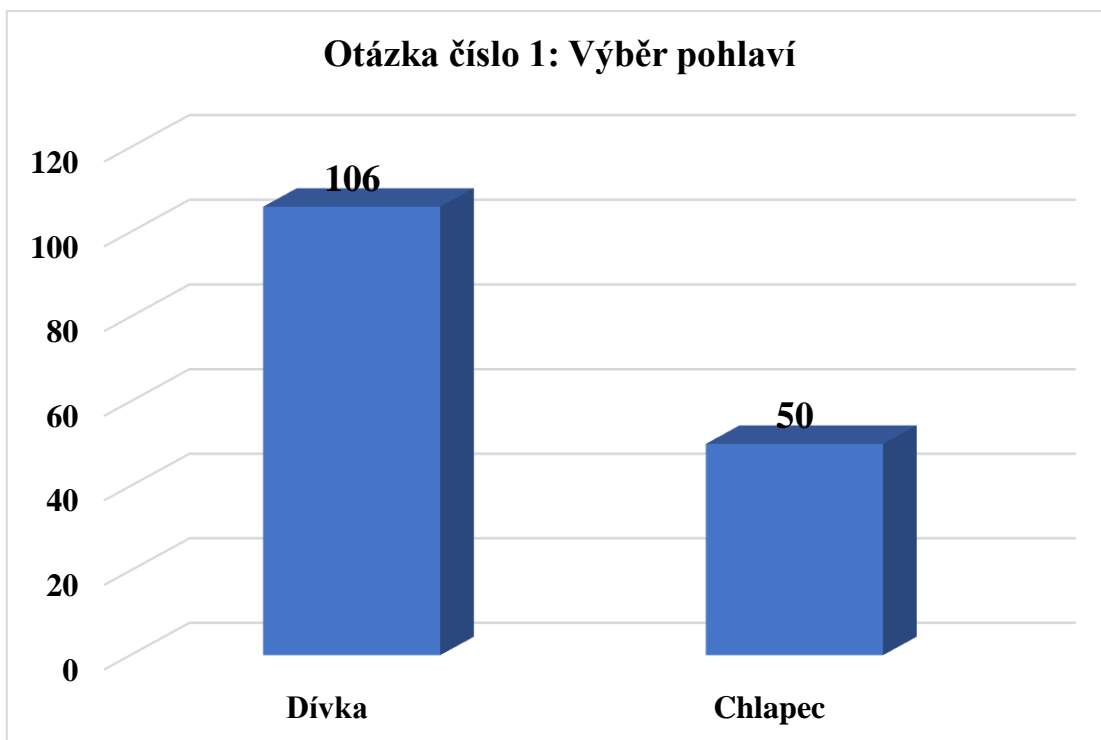
Graf č. 1: Číselné vyhodnocení návratnosti dotazníkového průzkumu (zdroj: autor, 2019)

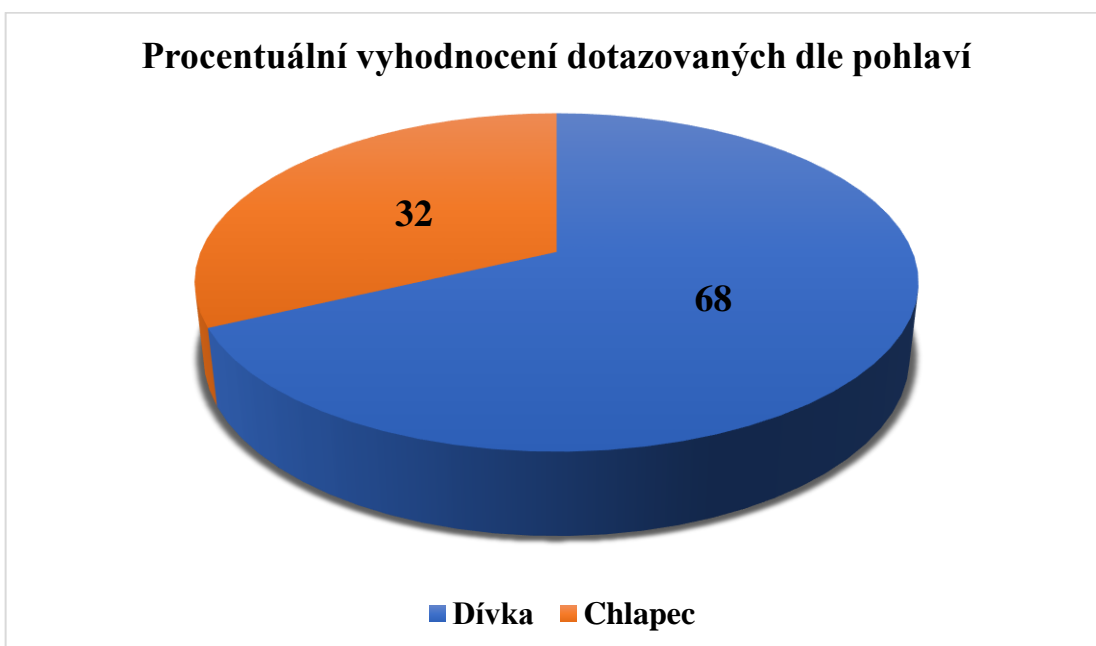
Graf č. 2: Procentuální vyhodnocení návratnosti dotazníkového průzkumu (zdroj: autor, 2019)

Vyhodnocení dotazovaných respondentů dle pohlaví		
Pohlaví	Počet	Procentuální vyjádření
Dívka	106	68
Chlapec	50	32
Celkový počet respondentů		156

Tabulka č. 1: Vyhodnocení dotazovaných respondentů dle pohlaví (zdroj: autor, 2019)

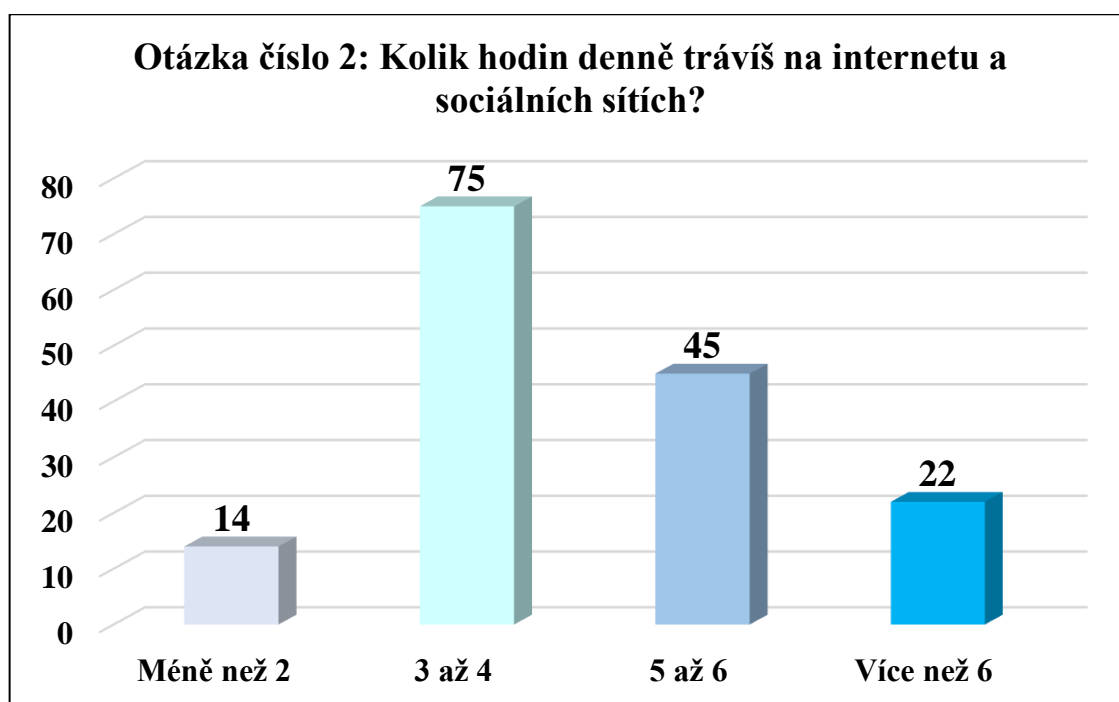
Graf č. 3: Otázka číslo 1: výběr pohlaví (zdroj: autor, 2019)

Graf č. 4: Procentuální vyhodnocení dotazovaných respondentů dle pohlaví (zdroj: autor, 2019)

Čas trávený na internetu a sociálních sítích		
Čas v hodinách	Počet	Procentuální vyjádření
Méně než 2	14	9
3 až 4	75	48
5 až 6	45	29
Více než 6	22	14
Celkový počet respondentů		156

Tabulka č. 2: Vyhodnocení času tráveného na internetu a sociálních sítích (zdroj: autor, 2019)

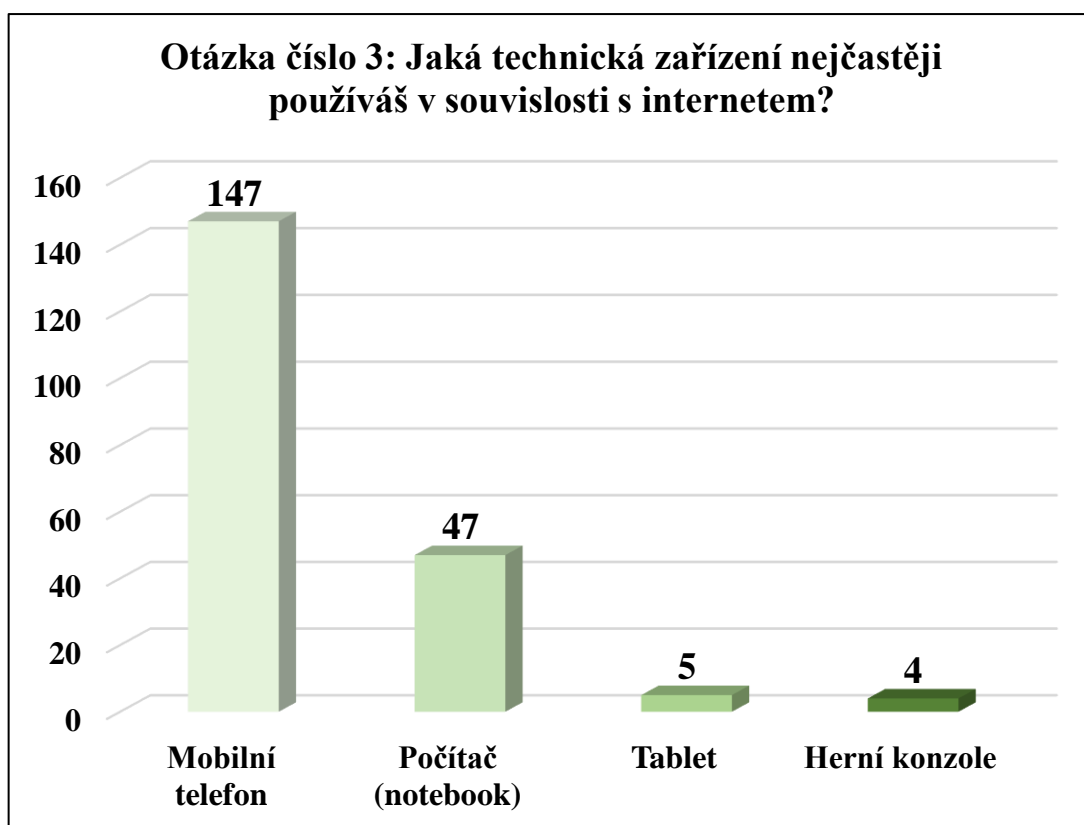

Graf č. 5: Číselné vyhodnocení otázky číslo 2 (zdroj: autor, 2019)

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že 48 % respondentů tráví denně na internetu a sociálních sítích 3 až 4 hodiny. Druhou největší položkou je 29 % respondentů s 5 až 6 hodinami denně. 14 % respondentů uvedlo více než 6 hodin. Méně než 2 hodiny uvedlo pouze 9 % respondentů.

Používaná technická zařízení v souvislosti s internetem		
Technická zařízení	Počet	Procentuální vyjádření
Mobilní telefon	147	72
Počítač (notebook)	47	23
Tablet	5	2
Herní konzole	4	2
Celkový počet variant		203

Tabulka č. 3: Vyhodnocení používaných technických zařízení v souvislosti s internetem (zdroj: autor, 2019)

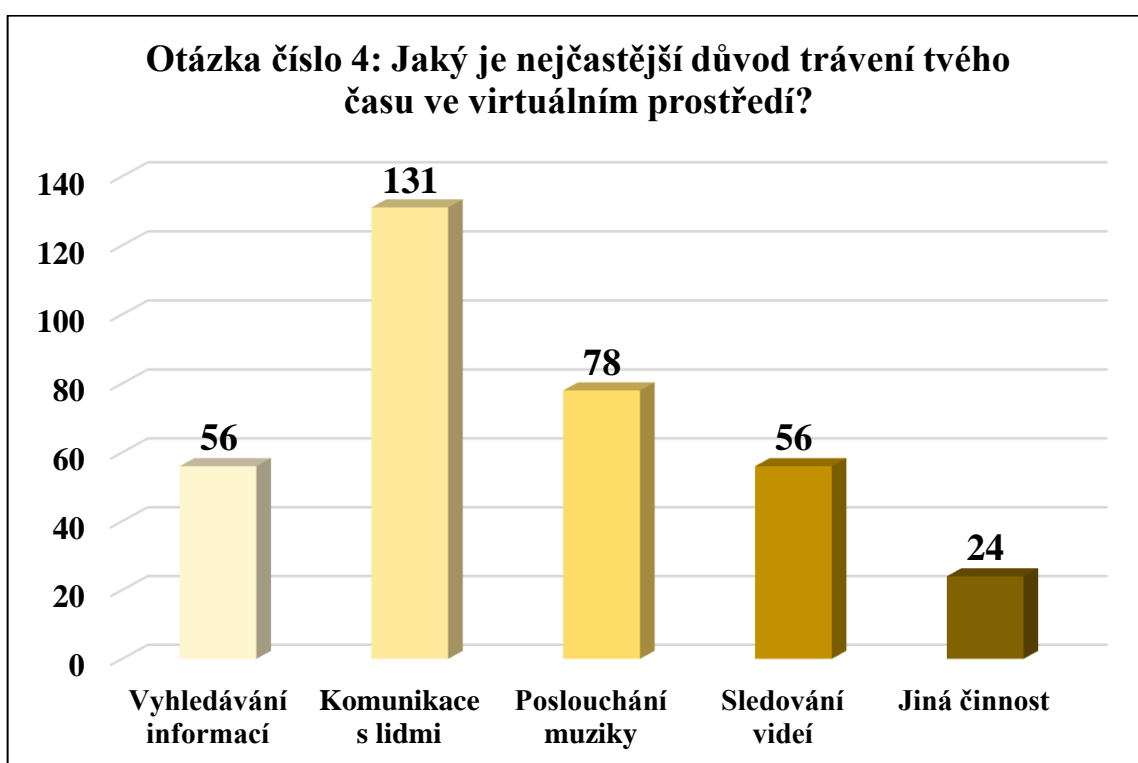
Graf č. 6: Číselné vyhodnocení otázky číslo 3 (zdroj: autor, 2019)

Pozn.: Respondenti mohli zvolit více odpovědí

Z uvedeného grafu vyplývá, že 72 % respondentů, používá v souvislosti s internetem mobilní telefon. 23 % respondentů používá počítač, popř. notebook. Mezi nejméně využívaná technická zařízení patří tablet, který označili jen 2 % respondentů a herní konzole, kterou označili shodně pouze 2 % respondentů.

Nejčastější důvody trávení času ve virtuálním prostředí		
Důvod	Počet	Procentuální vyjádření
Vyhledávání informací	56	16
Komunikace s lidmi	131	38
Poslouchání muziky	78	23
Sledování videí	56	16
Jiná činnost	24	7
Celkový počet variant		345

Tabulka č. 4: Vyhodnocení nejčastějších důvodů trávení času ve virtuálním prostředí (zdroj: autor, 2019)

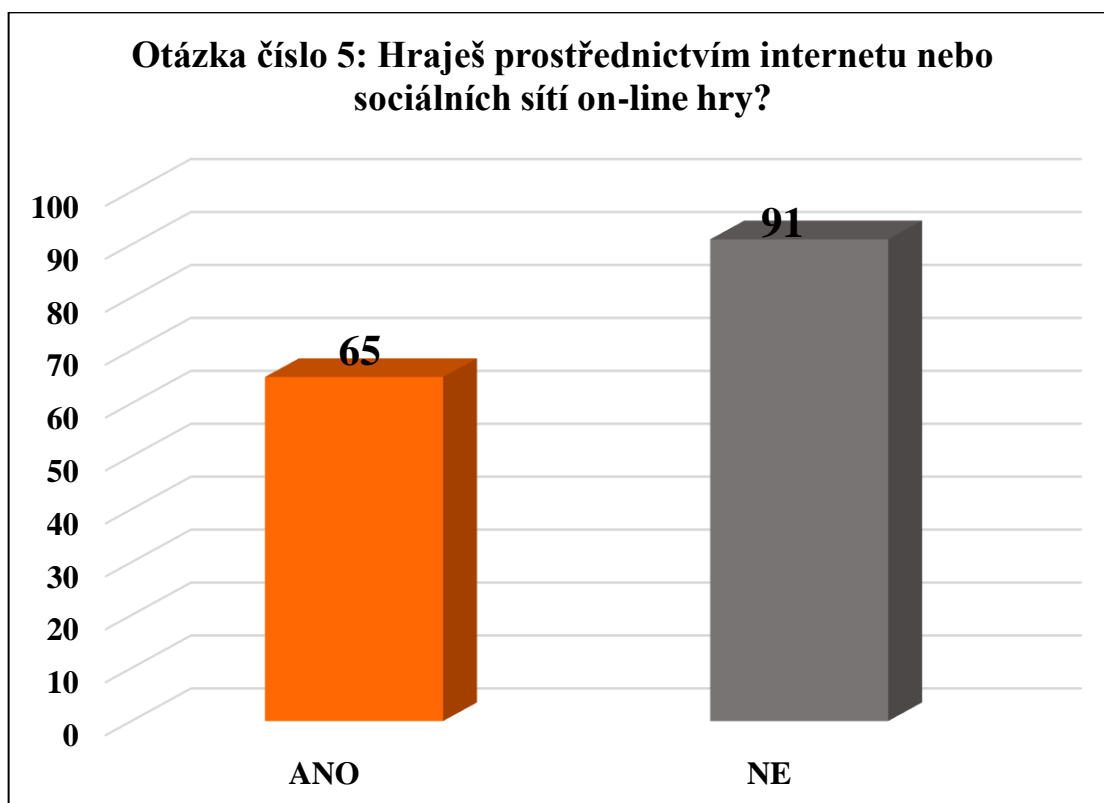
Graf č. 7: Číselné vyhodnocení otázky číslo 4 (zdroj: autor, 2019)

Pozn.: Respondenti mohli zvolit více odpovědí

Jako nejčastější důvod z hlediska trávení času ve virtuálním prostředí byla uvedena komunikace s lidmi, 38 % respondentů. Oblíbené poslouchání muziky zvolilo 23 % respondentů. Kategorie vyhledávání informací a sledování videí, zvolilo shodně 16 % respondentů. Nejmenší položkou je jiná činnost, kterou označilo pouze 7 % respondentů.

Hraní on-line her na internetu a sociálních sítích		
Možnosti	Počet	Procentuální vyjádření
ANO	65	42
NE	91	58
Celkový počet respondentů		156

Tabulka č. 5: Vyhodnocení hraní on-line her na internetu a sociálních sítích (zdroj: autor, 2019)

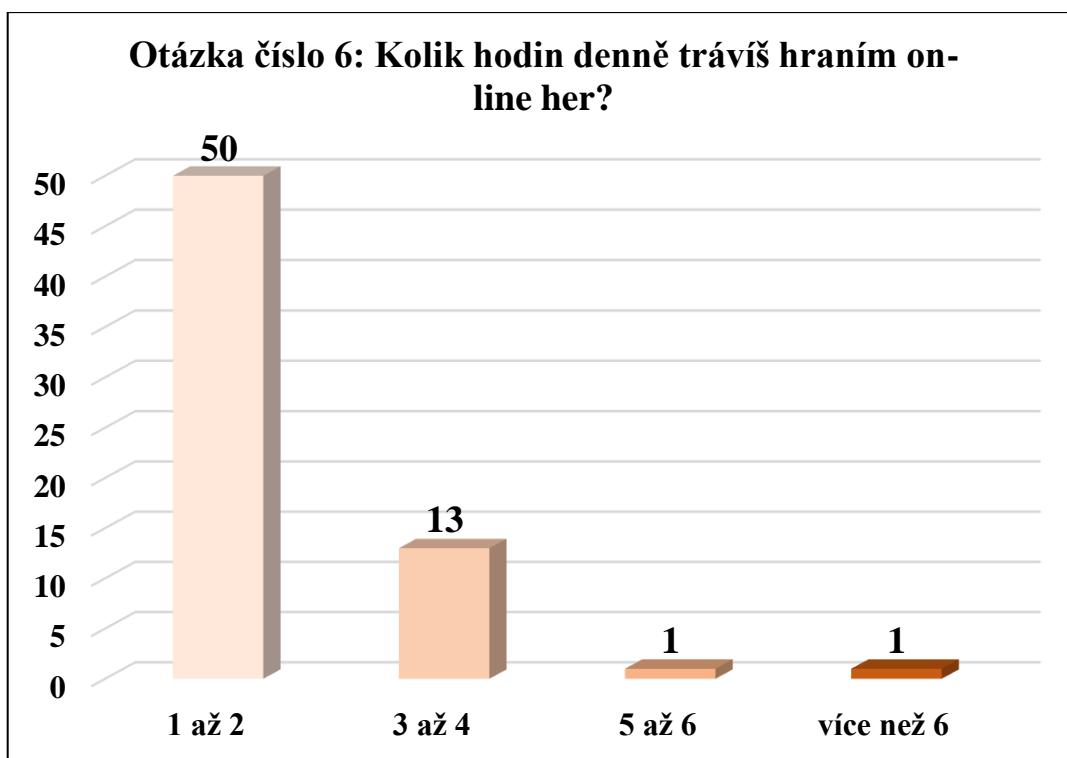

Graf č. 8: Číselné vyhodnocení otázky číslo 5 (zdroj: autor, 2019)

58 % respondentů uvedlo, že nehraje prostřednictvím internetu nebo sociálních sítí on-line hry. Naopak 42 % odpovědí bylo kladných.

Čas trávený hraním on-line her		
Čas v hodinách	Počet	Procentuální vyjádření
1 až 2	50	77
3 až 4	13	20
5 až 6	1	2
více než 6	1	2
Celkový počet respondentů		65

Tabulka č. 6: Vyhodnocení času tráveném hraním on-line her na internetu a soc. sítích (zdroj: autor, 2019)

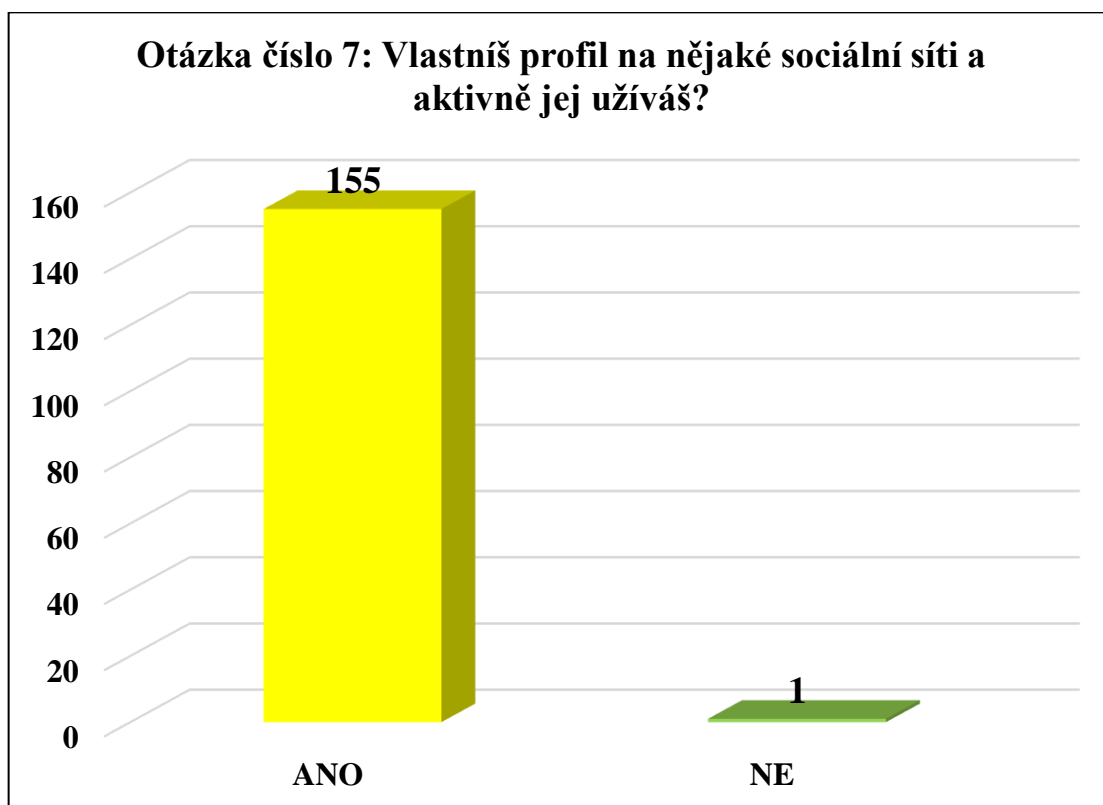
Graf č. 9: Číselné vyhodnocení otázky číslo 6 (zdroj: autor, 2019)

Pozn.: Odpovědi respondentů, kteří na otázku číslo 5 odpověděli kladně

Nejvíce respondentů, 77 %, uvedlo, že denně tráví hraním on-line her 1 až 2 hodiny. 20 % respondentů tráví touto činností 3 až 4 hodiny denně. Nejméně, tedy 5 až 6 hodin hraje hry 2 % respondentů a více než 6 hodin taktéž 2 % respondentů.

Vlastnictví a aktivní využívání profilu na sociálních sítích		
Vlastnění a využívání profilu	Počet	Procentuální vyjádření
ANO	155	99
NE	1	1
Celkový počet respondentů		
	156	

Tabulka č. 7: Vyhodnocení vlastnictví a aktivního využívání profilu na sociálních sítích (zdroj: autor, 2019)

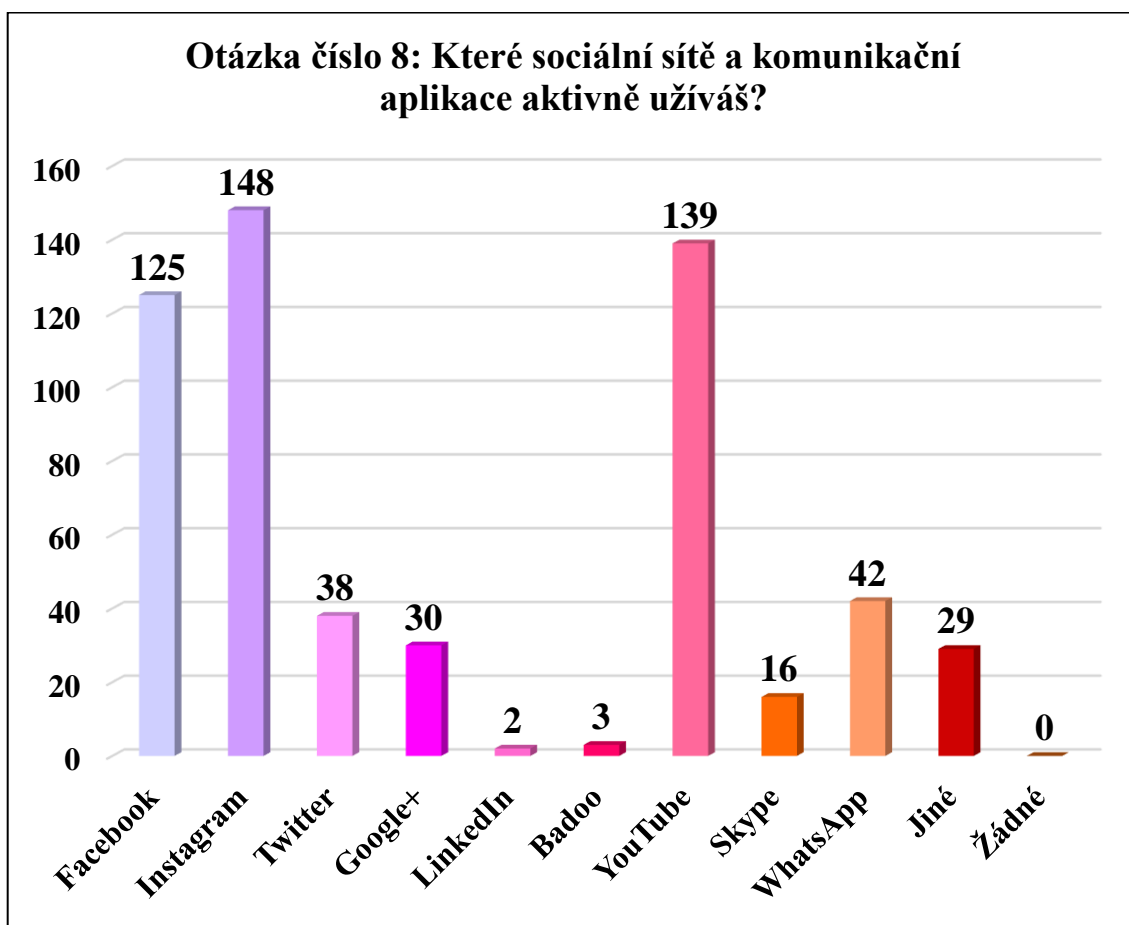

Graf č. 10: Číselné vyhodnocení otázky číslo 7 (zdroj: autor, 2019)

Převážná většina respondentů, 99 %, souhlasně uvedlo, že vlastní profil na nějaké sociální síti a aktivně jej užívají. Pouhé 1 % respondentů odpovědělo záporně.

Aktivní využívání sociálních sítí a komunikačních aplikací		
Sociální síť - aplikace	Počet	Procentuální vyjádření
Facebook	125	22
Instagram	148	26
Twitter	38	7
Google+	30	5
LinkedIn	2	0
Badoo	3	1
YouTube	139	24
Skype	16	3
WhatsApp	42	7
Jiné	29	5
Žádné	0	0
Celkový počet variant		572

Tabulka č. 8: Vyhodnocení aktivního využívání sociálních sítí a komunikačních aplikací (zdroj: autor, 2019)

Graf č. 11: Číselné vyhodnocení otázky číslo 8 (zdroj: autor, 2019)

Pozn.: Respondenti mohli zvolit více odpovědí

Nejvíce užívanou sociální sítí je Instagram, který zvolilo 26 % respondentů. Podobný výsledek získal i YouTube, 24 % odpovědí. Třetí nejvíce označovanou sítí je Facebook, 22 % odpovědí. Jedná se o jedny z neznámějších a v současné době u mládeže nejvíce oblíbených sociálních sítí. Ostatní varianty získaly oproti Instagramu, YouTube a Facebooku výrazně menší počet odpovědí. Zajímavé je, že položka žádné nebyla označena ani v jednom případě. Všichni respondenti tedy aktivně užívají alespoň jednu sociální síť.

Uvedení jména či přezdívky na svém sociálním profilu		
Uvedeno	Počet	Procentuální vyjádření
Jméno a příjmení	126	81
Přezdívka	30	19
Celkový počet respondentů		156

Tabulka č. 9: Vyhodnocení uvedení jména či přezdívky na svém sociálním profilu (zdroj: autor, 2019)

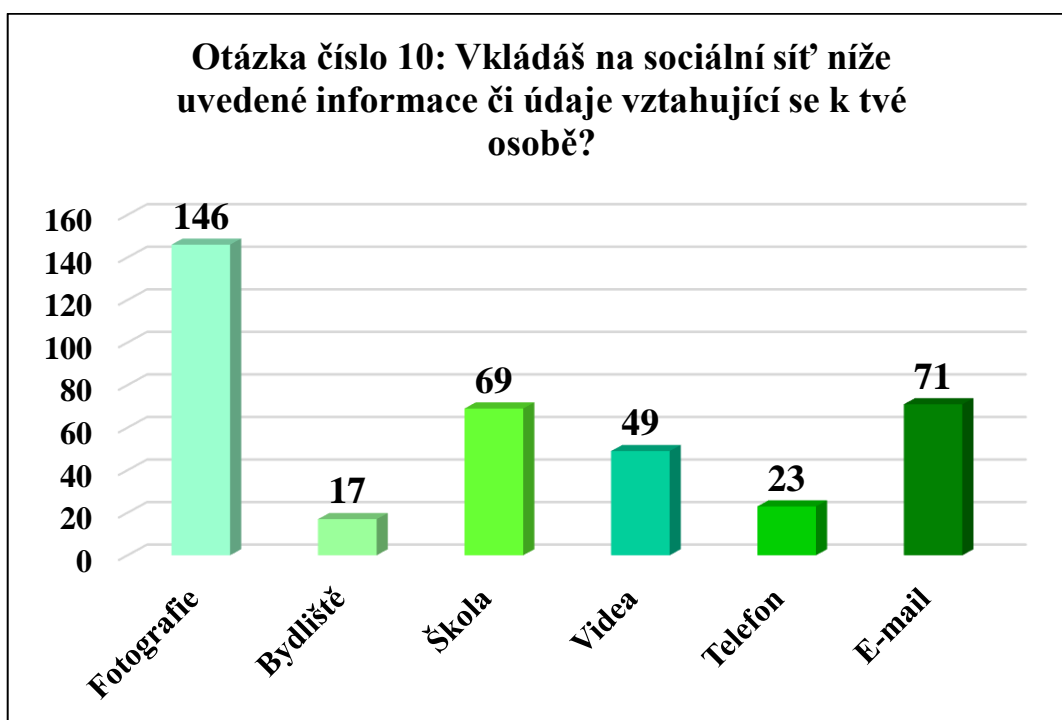

Graf č. 12: Číselné vyhodnocení otázky číslo 9 (zdroj: autor, 2019)

81 % respondentů uvedlo, že má na svém sociálním profilu uvedeno jméno a příjmení. Přezdívku má na svém profilu 19 % respondentů.

Údaje vkládané na sociální síť ke své osobě		
Informace - soubory	Počet	Procentuální vyjádření
Fotografie	146	39
Bydliště	17	5
Škola	69	18
Videa	49	13
Telefon	23	6
E-mail	71	19
Celkový počet variant		375

Tabulka č. 10: Vyhodnocení údajů vkládaných na sociální síť ke své osobě (zdroj: autor, 2019)

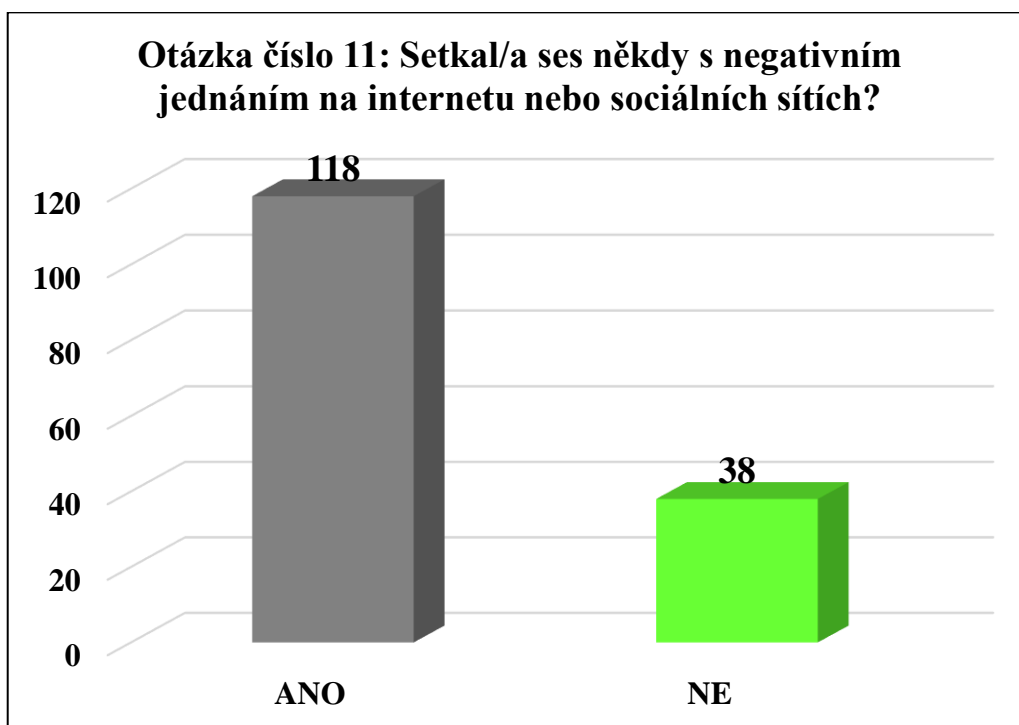
Graf č. 13: Číselné vyhodnocení otázky číslo 10 (zdroj: autor, 2019)

Pozn.: Respondenti mohli zvolit více odpovědí

Z grafu je zřejmé, že nejvíce respondentů, 39 %, vkládá na sociální síť fotografie. Celkem 19 % odpovědí se vztahuje k e-mailové adrese. Za zmínku stojí i 18 % odpovědí vztahující se ke škole. Nejméně vkládaný údaj na sociální síť je bydliště žáků, celkem 5 % odpovědí.

Setkání s negativním jednáním na internetu a sociálních sítích		
Negativní jednání	Počet	Procentuální vyjádření
ANO	118	76
NE	38	24
Celkový počet respondentů		156

Tabulka č. 11: Vyhodnocení setkání s negativním jednáním na internetu a soc. sítích (zdroj: autor, 2019)

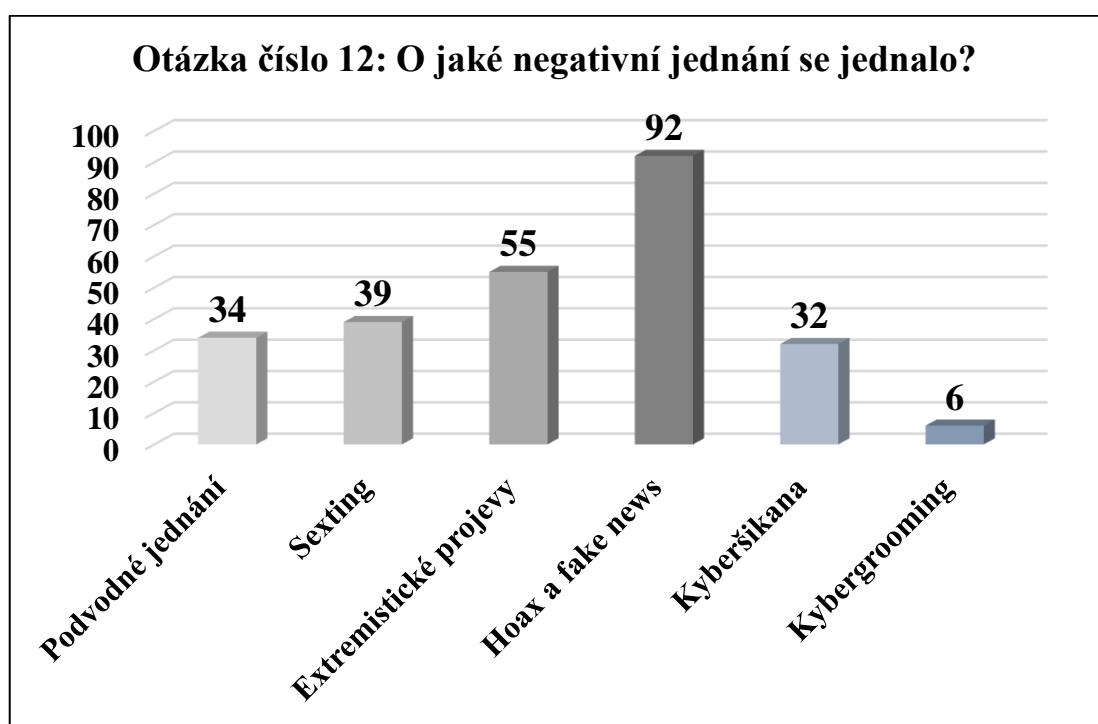
Graf č. 14: Číselné vyhodnocení otázky číslo 11 (zdroj: autor, 2019)

Pozn.: Před položením této otázky byla respondentům vysvětlena charakteristika vybraných negativních jednání a skrytých rizik

Většina respondentů, 76 %, souhlasně uvedlo, že se setkali s negativním jednáním na internetu nebo sociálních sítích. Menší část respondentů, celkem 24 %, se s takovým jednáním doposud neseťkalo.

Zkušenost s negativním jednáním na internetu a sociálních sítích		
Negativní jednání	Počet	Procentuální vyjádření
Podvodné jednání	34	13
Sexting	39	15
Extremistické projevy	55	21
Hoax a fake news	92	36
Kyberšikana	32	12
Kybergrooming	6	2
Celkový počet variant		258

Tabulka č. 12: Vyhodnocení zkušenosti s negativním jednáním na internetu a soc. sítích (zdroj: autor, 2019)

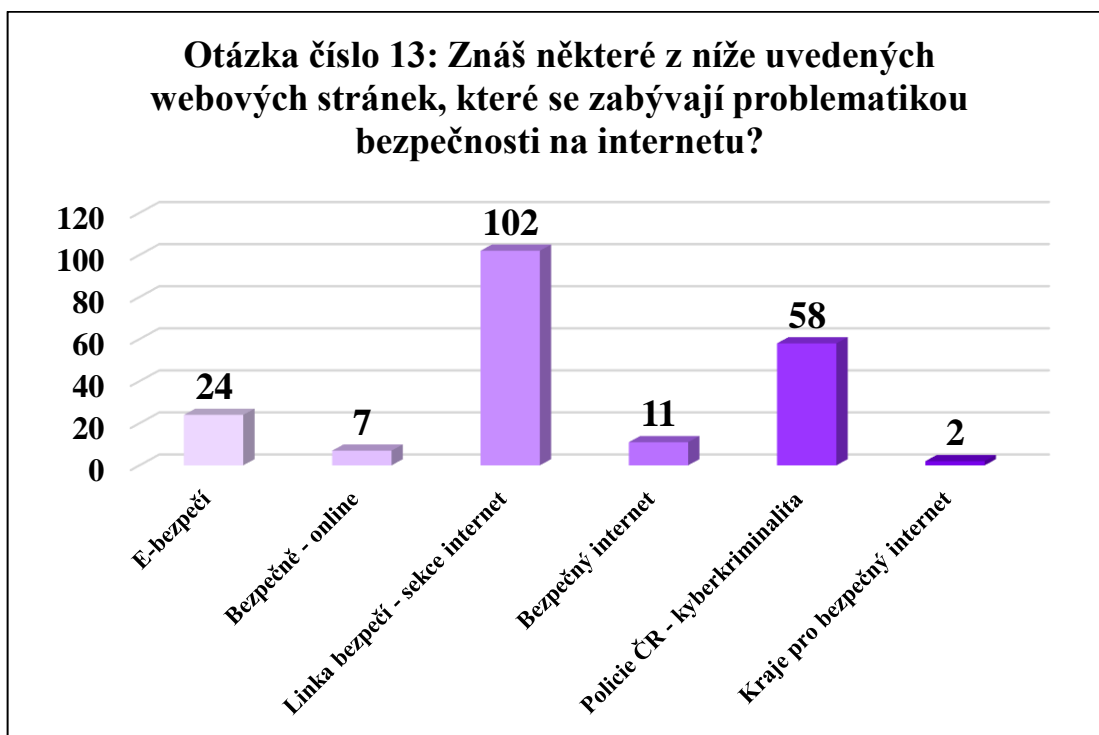
Graf č. 15: Číselné vyhodnocení otázky číslo 12 (zdroj: autor, 2019)

Pozn.: Odpovědi respondentů, kteří na otázku číslo 11 odpověděli kladně, mohlo být zvoleno více odpovědí

Nejčastějším negativním jednáním je hoax a fake news, 36 % odpovědí. Následují extremistické projevy, 21 % odpovědí a sexting, 15 % odpovědí. 13 % odpovědí bylo zaznamenáno u podvodného jednání, a 12 % odpovědí u kyberšikany. Nejméně častým negativním jevem, se kterým se respondenti setkali je kybergrooming, 2 % odpovědí.

Znalost webových stránek zabývajících se bezpečností na internetu		
Internetové stránky	Počet	Procentuální vyjádření
E-bezpečí	24	12
Bezpečně - online	7	3
Linka bezpečí - sekce internet	102	50
Bezpečný internet	11	5
Policie ČR - kyberkriminalita	58	28
Kraje pro bezpečný internet	2	1
Celkový počet variant		204

Tabulka č. 13: Vyhodnocení znalosti webových stránek zabývajících se bezpečností na internetu (zdroj: autor, 2019)

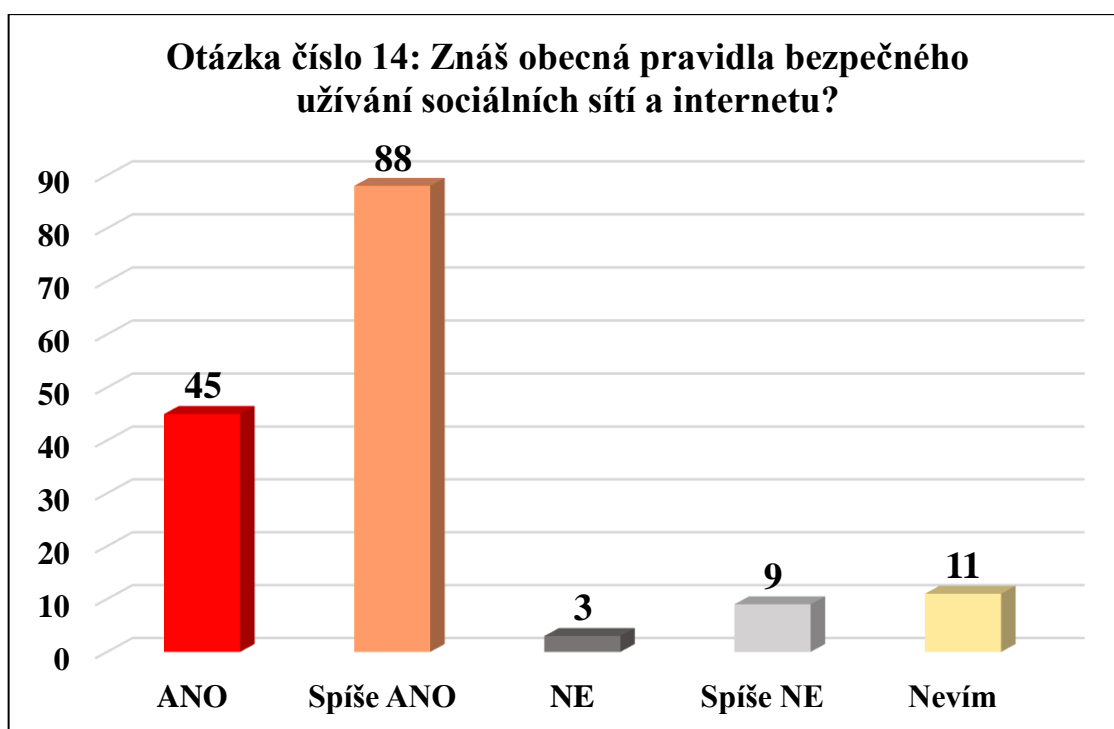
Graf č. 16: Číselné vyhodnocení otázky číslo 13 (zdroj: autor, 2019)

Pozn.: Respondenti mohli zvolit více odpovědí

Webové stránky Linky bezpečí – sekce internet byly vyhodnoceny jako nejvíce známé, 50 % odpovědí. Druhou nejčastější odpovědí byla Policie ČR – kyberkriminalita, 28 % a třetí projekt E- bezpečí, 12 % odpovědí. Z výše uvedeného grafu vyplynulo, že ostatní webové stránky nejsou pro vybranou skupinu příliš známé.

Znalost obecných pravidel bezpečného užívání sociálních sítí a internetu		
Znalost pravidel	Počet	Procentuální vyjádření
ANO	45	29
Spíše ANO	88	56
NE	3	2
Spíše NE	9	6
Nevím	11	7
Celkový počet respondentů		156

Tabulka č. 14: Vyhodnocení znalosti obecných pravidel bezpečného užívání soc. sítí a internetu (zdroj: autor, 2019)

Graf č. 17: Číselné vyhodnocení otázky číslo 14 (zdroj: autor, 2019)

Velká část respondentů, 56 %, uvedla, že spíše zná obecná pravidla bezpečného užívání sociálních sítí a internetu. Skupina 29 % respondentů uvedla jistě, že taková pravidla zná, naopak 2 % respondentů uvedla, že je neznají. Obecná pravidla spíše nezná 6 % respondentů a 7 % respondentů neví.

9.1 Shrnutí provedeného výzkumu

Dotazníkové šetření probíhalo u chlapců a dívek, kteří věkově patří do kategorie nezletilých. Nutné je však podotknout, že dívek se zapojilo celých 68 %, oproti chlapcům tedy měly převahu. Z výzkumného šetření byli předem záměrně vyřazeni žáci starší osmnácti let, neboť práce je zaměřena výhradně na nezletilé osoby. Žáci, kteří na dotazník odpovídali, studují v rámci uvedené školy různé vzdělávací obory.

Při vyhodnocování konkrétních výsledků výzkumu bylo zjištěno, že pouhých 9 % žáků, tráví denně na internetu a sociálních sítích méně než dvě hodiny. 48 % žáků takto tráví tři až čtyři hodiny denně, někteří i více hodin, což je velmi zneklidňující. Nejvíce je v této souvislosti využíván mobilní telefon, popř. počítač nebo notebook. Mezi dva hlavní důvody trávení času na internetu a sociálních sítích byla v první řadě označena komunikace s lidmi a v řadě druhé poslouchání muziky. Povzbuzující byl výsledek, že „jen“ 42 % žáků z celkového počtu hraje ve virtuálním prostředí on-line hry. Velmi pozitivní je, že většina z těchto žáků tráví denně hraním her maximálně jednu až dvě hodiny.

Na otázku týkající se vlastnictví profilu na sociální síti a jeho aktivního užívání uvedlo pouze 1 % respondentů záporné stanovisko. Bylo tedy zjištěno, že kromě jednoho případu jsou všichni žáci aktivními uživateli sociálních sítí. Mezi tři nejvíce užívané sociální sítě patří Instagram, YouTube a Facebook. Zajímavým faktem je, že každý žák zvolil z deseti nabízených variant sociálních sítí nebo komunikačních aplikací alespoň jednu, nikdo totiž neoznačil variantu žádnou. Je tedy zřejmé, že i již zmíněné 1 %, které odpovědělo k vlastnictví profilu záporně, užívá nějakou sociální síť nebo komunikační aplikaci, byť na ní nemusí vlastnit profil a zřejmě se tedy jedná o YouTube.

Poměrně překvapivou skutečností je, že 81 % žáků má na svém sociálním profilu uvedeno skutečné jméno a příjmení, zbytek skupiny se prezentuje přezdívkou. Uvedení osobních údajů ve virtuálním prostoru může být vždy určitým rizikem. 39 % žáků vkládá na sociální síť fotografie, méně pak e-mailovou adresu a informace spojené se školou. Pozitivní je, že „jen“ malé procento žáků vkládá údaje o bydlišti či své telefonní číslo. Naopak poměrně znepokojivé je, že 76 % žáků se někdy setkala s negativním jednáním ve virtuálním prostředí. Nejčastěji se jednalo o hoaxy a fake news, 36 %, popřípadě o extremistické projevy, 21 %. Méně se tito žáci setkávali s podvodným jednáním, 13 %, sextingem, 15 % a kyberšikanou, 12 %. Pouze 2 % žáků se setkali s kybergroomingem.

Horší výsledky se projevíly se znalostmi webových stránek, které se zabývají problematikou bezpečnosti na internetu. Nejvíce známá je Linka bezpečí – sekce internet, 50 %, následuje

Policie České republiky ve spojení s kyberkriminalitou, 28 %. Za zmínku stojí i projekt E-Bezpečí, který je známý pro 12 % žáků. Pro žáky jsou tři, z nabízených šesti variant webových stránek, téměř neznámé. Na závěrečnou otázku dotazníku, která se zabývala znalostí obecných pravidel bezpečného užívání sociálních sítí a internetu, odpovědělo 56 % žáků, že spíše zná tato pravidla. 29 % žáků uvedlo jasně, že taková pravidla zná. Pouze 2 % taková pravidla vůbec nezná a 6 % je spíše nezná. Variantu nevím zvolilo 7 % žáků.

Na základě zjištěných výsledků lze konstatovat, že většina žáků tráví denně na internetu více než tři hodiny a nejčastěji používají mobilní telefon. Internet a sociální sítě využívají především ke komunikaci s ostatními lidmi a k poslechu muziky. Vybraná skupina žáků preferuje Instagram, Facebook a YouTube. Většina žáků uvádí na svůj sociální profil reálné jméno včetně příjmení a dále na něj vkládá převážně fotografie. 76 % žáků se již někdy ve svém životě setkala s negativním jednáním ve virtuálním prostředí. Nejčastěji se jednalo o hoaxy a fake news či extremistické projevy. Žáci příliš neznají webové stránky zabývající se bezpečností na internetu, nejvíce známou je Linka bezpečí. Většina žáků však zná nebo se domnívá, že zná obecná pravidla bezpečného internetu.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda vybraná skupina žáků Střední odborné školy podnikání a obchodu v Prostějově, zná potencionální skrytá rizika, která je mohou v internetovém prostředí ohrožovat. Na uvedenou otázku bylo odpovězeno prostřednictvím provedeného výzkumného šetření. Mohu konstatovat, že vybraný vzorek žáků je srozuměn se skrytými riziky, které mohou jedince ohrožovat v internetovém prostředí. Ze zkoumaného vzorku žáků, kteří se někdy s negativním jednáním na internetu nebo sociálních sítí setkali, se s problematikou hoax a fake news setkala 36 % žáků, s extremismem 21 % žáků, se sextingem 15 % žáků, s podvodným jednáním 13 % žáků, s kyberšikanou 12 % žáků a s kybergroomingem 2 % žáků.

Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na nezletilé a skrytá nebezpečí, která mohou být ohrožující ve virtuálním prostředí. Cílem teoretické části bylo v první řadě vymezit základní pojmy dané problematiky. Druhá kapitola popisuje internet a jeho působení na jedince v oblasti znalostní, dovednostní a postoje. V teoretické části je zahrnuta i problematika on-line her z hlediska možného závislostního jednání. Čtvrtá kapitola blíže představuje sociální síť Facebook, konkrétně hovoří a možnosti založení účtu, jeho správném nastavení a dalších možnostech, jak lze tuto sociální síť využít. Současně však upozorňuje na neuvážené jednání uživatelů, což je doplněno o skutečné příklady z praxe. Dále jsou v této části specifikovány dvě u mládeže velmi oblíbené sociální sítě Instagram a YouTube. Hlavní pasáž teoretické části je zaměřena na vybraná latentní nebezpečí ve virtuálním prostředí. Jedná se o podvodná jednání, extremismus, sexting, hoax a fake news, kyberšikanu a kybergrooming. Uvedená nebezpečí jsou v jednotlivých podkapitolách blíže specifikována z důvodu, aby si o nich čtenář získal ucelený a jednotný názor. Závěrečná kapitola teoretické části se orientuje na možnost pomoci z hlediska Policie České republiky a projektu E-Bezpečí.

V praktické části bylo hlavním cílem zjistit u vybrané skupiny nezletilých žáků Střední odborné školy podnikání a obchodu v Prostějově, zda znají potenciální skrytá rizika, která je mohou v internetovém prostředí ohrožovat. V této části byly dále stanoveny jednotlivé dílčí cíle výzkumu a v rámci metodologie byla realizována výzkumná metoda dotazníkového šetření. Zjištěné výsledky byly vyhodnoceny a shrnuty v závěrečné kapitole praktické části. Na uvedenou otázku hlavního cíle bylo odpovězeno a konstatováno, že vybraný vzorek žáků zná skrytá rizika, která mohou jedince ohrožovat v internetovém prostředí.

Za využití odborné literatury, zákonů, článků, osobních zkušeností a provedeného výzkumu byl vytvořen dokument, který by se dal obrazně nazvat základní „příručka“ pro neznalé rizik ve virtuálním prostředí. Jedním ze smyslů této práce bylo čtenáře nejen vzdělat a poučit, ale především varovat, aby nepovažovali internet za zcela bezpečné prostředí, kde může člověk jednat zcela nekontrolovaně. Je nutné brát na vědomí, že v dnešní době se můžeme poměrně lehce stát obětí negativního či protiprávního jednání neznámé osoby, a o to více je žádoucí vzdělávat v této problematice naše potomky.

Literatura a zdroje

ČERNÁ, Alena, Lenka DĚDKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. Kyberšikana. Průvodce novým fenoménem. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 152 s. ISBN 978-80-247-4577-0.

ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013. 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016, 256 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-271-9225-0.

KANTOROVÁ, Jana. Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I. Olomouc: Hanex, 2008. 246 s. ISBN 978-80-7409-024-0.

KOLOUCH, Jan. CyberCrime. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7.

KOPECKÝ, Kamil. Moderní trendy v elektronické komunikaci. 1. vydání. Olomouc: Hanex, 2007. 100 stran. ISBN 978-80-85783-78-0.

KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. Rizika virtuální komunikace - příručka pro učitele a rodiče. 1. vyd. Olomouc: Net University Ltd, 2010. ISBN 978-80-254-7866-0.

MIOVSKÝ, Michal a kol. Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF, stUK v Praze a VFN v Praze, 2015. 272 stran. Monografie. ISBN 978-80-7422-391-4.

OBST, Otto. Obecná didaktika. 2. vyd. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. 178 s. ISBN 978-80-244-5141-1.

PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. Andragogický slovník. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4748-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. 345 s. ISBN 978-80-262-0403-9.

ÚZ Trestní předpisy č. 1259: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ostrava: Sagit, 2018. 464 s. ISBN 978-80-7488-292-0.

ÚZ Trestní předpisy č. 1289: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ostrava: Sagit, 2019. 480 s. ISBN 978-80-7488-322-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2017. 536 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

Internetové zdroje:

BÍLÁ, Valentýna. *Soud potrestal ženu za nenávistné komentáře pod fotkou prvňáčků*: <https://www.idnes.cz> [online]. 18. září 2018 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/nasili-nenavist-prvnacek-komentar-facebook-trestni-prikaz-obvineny.A180910_153237_plzen-zpravy_vb

Co je extremismus. In: <https://www.mvcr.cz/> [online]. 2010 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

Co je netolismus. In: <https://www.e-bezpeci.cz> [online]. 2019 [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/71-trivium/1432-co-je-netolismus>

Co je sexting. In: <http://www.sexting.cz/> [online]. [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <http://www.sexting.cz/>

Dobití kreditu. In: <http://www.hoax.cz> [online]. 2007 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <http://www.hoax.cz/hoax/dobiti-kreditu/>

Domácnosti v ČR s internetem v letech 2013 – 2018. In: *Český statistický úřad: Tabulka 9: Domácnosti v ČR s internetem, 2013 až 2018* [online]. 2018 [cit. 2019-02-23].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61508128/0620041809.pdf/8ea8ced6-6822-4f5a-bf29-a57279ac93e7?version=1.3>

EINSTEIN, Albert. In: *Https://citaty.net* [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/275857-albert-einstein-proc-nam-skvela-technika-ktera-setri-praci-a-usna/>

Fake news. In: *IT slovník.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://it-slovník.cz/pojem/fake-news>

Hashtag. In: *IT slovník.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://it-slovník.cz/pojem/hashtag>

Hlavní příznaky závislosti na počítačových hrách. In: <https://bezpecne-online.saferinternet.cz/> [online]. 2019 [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <https://bezpecne-online.saferinternet.cz/pro-rodice-a-ucitele/teenageri-a-hry/item/25-hlavn%C3%AD-p%C5%99%C3%ADznaky-z%C3%A1vislosti-na-po%C4%8D%C3%ADta%C4%8Dov%C3%BDch-hr%C3%A1ch>

Hoax. In: *IT slovník.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://it-slovník.cz/pojem/hoax>

Hoax mešita ve Strakonících. In: <http://hoax.cz/>: *Mešita ve Strakonících* [online]. 2007-2011 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <http://hoax.cz/hoax/mesita-ve-strakonich/>

Informační a komunikační technologie. In: *IT slovník.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-02-23]. Dostupné z: <https://it-slovník.cz/pojem/ikt>

Internet. In: *Slovník cizích slov* [online]. 2019 [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/internet>

KOPECKÝ, Kamil. *Co je sexting*: <http://www.e-bezpeci.cz> [online]. 24. květen 2009 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/137-154>

KUBALA, Lukáš. *Facebook umírá, žezlo přebírá Instagram*: <http://www.e-bezpeci.cz> [online]. 18. leden 2019 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1440-facebook-umira-zezlo-prebira-instagram>

Kybergrooming. In: <https://www.internetembezpecne.cz> [online]. 2018 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybergrooming/>

Kyberšikana. In: <http://www.e-besedy.cz> [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <http://www.e-besedy.cz/internetova-bezpecnost/kybersikana.html?articlemodule=pribeh>

Latentní. In: *Slovník cizích slov* [online]. 2019 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/latentni>

Mešita ve Strakonících. In: <http://www.hoax.cz> [online]. 2011 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <http://hoax.cz/hoax/mesita-ve-strakonících/>

Nápad trestné činnosti kybernetické kriminality 2011 – 2018. In: <https://www.policie.cz/>: *Kyberkriminalita* [online]. 2019 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>

Nastavení a nástroje pro ochranu soukromí. In: <https://www.facebook.com/> [online]. 2019 [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/settings?tab=privacy>

Počet uživatelů vybraných sociálních sítí. In: <https://www.peak.cz/>: *Neodmyslitelná součást žití: sociální sítě. Které hrají prim?* [online]. 2019 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.peak.cz/neodmyslitelna-soucast-ziti-socialni-site-ktere-hraji-prim/5211/>

Prezidentské volby. In: <https://www.lidovky.cz/>: *Fake news v závěru kampaně. Zeman postupuje automaticky, stojí ve výzvě, šetří ji policie* [online]. 2018 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/nevolte-v-prvnim-kole-nabadal-letak-zemanovy-volice-ovcacek-se-obratil-na-protikandidaty.A180112_090824_In_domov_ele

PROCHÁZKOVÁ, Pavlína. *Fake news v závěru kampaně. Zeman postupuje automaticky, stojí ve výzvě, šetří ji policie*: <https://www.lidovky.cz> [online]. 12. ledna 2018 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/nevolte-v-prvnim-kole-nabadal-letak-zemanovy-volice-ovcacek-se-obratil-na-protikandidaty.A180112_090824_In_domov_ele

Slovníček pojmů Kyberšikana. In: <https://www.e-bezpeci.cz> [online]. 31. květen 2009 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodicum-ucitelum-zakum/143-167>

Sociální síť. In: *IT slovník.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-02-23]. Dostupné z: <https://it-slovník.cz/pojem/socialni-sit>

Současná podoba hry FarmVille 2. In: <http://www.wesyee.com>: *Train Your Mind with Intellectual Compounding* [online]. 2018 [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <http://www.wesyee.com/train-your-mind-with-intellectual-compounding/>

Správa blokování. In: <https://www.facebook.com/> [online]. 2019 [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/settings?tab=blocking>

Struktura kyberkriminality za rok 2016. In: <https://www.policie.cz/>: *Struktura kyberkriminality za rok 2016* [online]. 2019 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/jednotlive-druhy-kyberkriminality.aspx>

Unikátní selfie. In: <http://www.e-bezpeci.cz/>: *Projekt E-Bezpečí* [online]. 2019 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1440-facebook-umira-zezlo-prebira-instagram>

Úvodní Facebooková stránka projektu E-Bezpečí. In: <https://www.facebook.com/>: *Projekt E-Bezpečí* [online]. 2019 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/EBezpeci/>

Zabezpečení a přihlašování. In: <https://www.facebook.com/> [online]. 2019 [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/settings?tab=security>

Zákon č. 89/2012 Sb. In: www.zakonyprolidi.cz: *Zákon občanský zákoník* [online]. [cit. 2019-02-23].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=ob%C4%8Dansk%C3%BD+z%C3%A1kon%C3%ADk>

Zákon č. 181/2014 Sb. In: www.zakonyprolidi.cz: *Zákon o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů* [online]. [cit. 2019-02-20].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-181#cast1>.

Zákon č. 218/2003 Sb. In: www.zakonyprolidi.cz: *Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů* [online]. [cit. 2019-02-23].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218?text=Z%C3%A1kon+o+soudnictv%C3%AD+ve+v%C4%9Bcech+ml%C3%A1de%C5%BEE>

Zákon č. 250/2016 Sb. In: *www.zakonyprolidi.cz*: Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich [online]. [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-250#cast1>

Seznam zkratek

IKT – Informační a komunikační technologie

SMS – Krátké textové zprávy

PČR – Policie České republiky

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

ČSÚ – Český statistický úřad

atd. – a tak dále

č. – číslo

Seznam grafů a tabulek

- Graf č. 1: Číselné vyhodnocení návratnosti dotazníkového průzkumu
- Graf č. 2: Procentuální vyhodnocení návratnosti dotazníkového průzkumu
- Graf č. 3: Otázka číslo 1: výběr pohlaví
- Graf č. 4: Procentuální vyhodnocení dotazovaných respondentů dle pohlaví
- Graf č. 5: Číselné vyhodnocení otázky číslo 2
- Graf č. 6: Číselné vyhodnocení otázky číslo 3
- Graf č. 7: Číselné vyhodnocení otázky číslo 4
- Graf č. 8: Číselné vyhodnocení otázky číslo 5
- Graf č. 9: Číselné vyhodnocení otázky číslo 6
- Graf č. 10: Číselné vyhodnocení otázky číslo 7
- Graf č. 11: Číselné vyhodnocení otázky číslo 8
- Graf č. 12: Číselné vyhodnocení otázky číslo 9
- Graf č. 13: Číselné vyhodnocení otázky číslo 10
- Graf č. 14: Číselné vyhodnocení otázky číslo 11
- Graf č. 15: Číselné vyhodnocení otázky číslo 12
- Graf č. 16: Číselné vyhodnocení otázky číslo 13
- Graf č. 17: Číselné vyhodnocení otázky číslo 14
- Tabulka č. 1: Vyhodnocení dotazovaných respondentů dle pohlaví
- Tabulka č. 2: Vyhodnocení času tráveného na internetu a sociálních sítích
- Tabulka č. 3: Vyhodnocení používaných technických zařízení v souvislosti s internetem
- Tabulka č. 4: Vyhodnocení nejčastějších důvodů trávení času ve virtuálním prostředí
- Tabulka č. 5: Vyhodnocení hraní on-line her na internetu a sociálních sítích
- Tabulka č. 6: Vyhodnocení času tráveném hraním on-line her na internetu a soc. sítích
- Tabulka č. 7: Vyhodnocení vlastnictví a aktivního využívání profilu na sociálních sítích
- Tabulka č. 8: Vyhodnocení aktivního využívání sociálních sítí a komunikačních aplikací
- Tabulka č. 9: Vyhodnocení uvedení jména či přezdívky na svém sociálním profilu
- Tabulka č. 10: Vyhodnocení údajů vkládaných na sociální sítě ke své osobě
- Tabulka č. 11: Vyhodnocení setkání s negativním jednáním na internetu a soc. sítích
- Tabulka č. 12: Vyhodnocení zkušenosti s negativním jednáním na internetu a soc. sítích
- Tabulka č. 13: Vyhodnocení znalosti webových stránek zabývajících se bezpečností na internetu
- Tabulka č. 14: Vyhodnocení znalosti obecných pravidel bezpečného užívání soc. sítí a internetu

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Domácnosti v ČR s internetem v letech 2013 – 2018

Obrázek č. 2: Současná podoba hry FarmVille 2

Obrázek č. 3: Úvodní Facebooková stránka projektu E-Bezpečí

Obrázek č. 4: Unikátní selfie.

Obrázek č. 5: Počet uživatelů vybraných sociálních sítí

Obrázek č. 6: Struktura kyberkriminality za rok 2016

Obrázky č. 7 a 8: Hoax mešita ve Strakonících

Obrázek č. 9: Prezidentské volby

Obrázek č. 10: Nápad trestné činnosti kybernetické kriminality 2011 – 2018

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník pro vybrané žáky Střední odborné školy podnikání a obchodu
v Prostějově

Příloha č. 1 - dotazník pro vybrané žáky Střední odborné školy podnikání a obchodu v Prostějově.

Vážení žáci,

právě čtete dotazník, který je určen pro žáky Střední odborné školy podnikání a obchodu v Prostějově. Zcela anonymní dotazník je zaměřen výhradně na věkovou kategorii žáků od 15 do 18 let. Uvedené informace budou sloužit jako podklad pro vyhodnocení pedagogického výzkumu, který bude součástí mé bakalářské práce. Samotné otázky jsou zaměřeny na problematiku mládeže a skrytých rizik v internetovém prostředí. Vybrané odpovědi, prosím, zakřížkujte do čtverce. U otázek s možností výběru je možné vybrat libovolné množství odpovědí, popř. žádnou. Prosím Vás o pravdivé vyplnění níže uvedených otázek, předem děkuji za spolupráci.

Zbyněk Urbančík, student Pedagogické fakulty, Univerzity Palackého v Olomouci.

1) **Výběr pohlaví:** a) Dívka b) Chlapec

2) **Kolik hodin denně trávíš na internetu a sociálních sítích?**

a) Méně než 2 hodiny b) 3-4 hodiny c) 5-6 hodin d) více než 6 hodin

3) **Jaká technická zařízení nejčastěji používáš v souvislosti s internetem?**

a) Mobilní telefon b) Počítač (notebook) c) Tablet d) Herní konzole

4) **Jaký je nejčastější důvod trávení tvého času ve virtuálním prostředí?**

a) Vyhledávání informací b) Komunikace s lidmi c) Poslouchání muziky
d) Sledování videí e) Jiná činnost

5) **Hraješ prostřednictvím internetu nebo sociálních sítí on-line hry?**

a) Ano b) Ne

6) V případě, že jsi u předchozí otázky odpověděl záporně, tak tuto otázku přeskoč.
Kolik hodin denně trávíš hraním on-line her?

a) 1-2 hodiny b) 3-4 hodiny c) 5-6 hodin d) více než 6 hodin

7) Vlastníš profil na nějaké sociální síti a aktivně jej užíváš?

- a) Ano b) Ne

8) Které sociální sítě a komunikační aplikace aktivně užíváš?

- a) Facebook b) Instagram c) Twitter d) Google+ e) LinkedIn f) Badoo
g) YouTube h) Skype ch) WhatsApp i) Jiné j) Žádné

9) Máš na svém sociálním profilu uvedeno svoje skutečné jméno a příjmení či přezdívku?

- a) Jméno a příjmení b) Přezdívku

10) Vkládáš na sociální síť níže uvedené informace či údaje vztahující se k tvé osobě?

- a) Fotografie b) Bydliště c) Škola d) Videá e) Telefon f) E-mail

Ve virtuálním prostředí se můžeš setkat s různými druhy negativního jednání a skrytých rizik, které může obsahovat: (Pouze pro informace – přečti, ale nic neoznačuj)

- 1) **Podvodné jednání** (uvedení osoby v omyl a způsobení majetkové škody či jiné újmy)
- 2) **Sexting** (zasílání sms zpráv, videí nebo fotografií se sexuálním nebo intimním obsahem)
- 3) **Extremismus** (projevy nesnášenlivosti vůči skupině obyvatel, rase, etniku, náboženství apod.)
- 4) **Hoax a fake news** (šíření nepravdivých a vymyšlených zpráv s cílem vyvolání senzace)
- 5) **Kyberšikanu** (šikana prováděná ve virtuálním prostředí – internet, mobilní telefony atd.)
- 6) **Kybergrooming** (jednání pachatele ve virtuálním prostředí za účelem navazování důvěrného vztahu s obětí a následnému osobnímu setkání na reálném místě – fyzické násilí, sexuální zneužití apod.)

11) Setkal/a ses někdy s negativním jednáním na internetu nebo sociálních sítích?

- a) Ano b) Ne

12) V případě, že jsi u předchozí otázky odpověděl záporně, tak tuto otázku přeskoč.
O jaké jednání se jednalo?

- a) Podvodné jednání b) Sexting c) Extremistické projevy
d) Hoax a fake news e) Kyberšikana f) Kybergrooming

13) Znáš některé z níže uvedených webových stránek, které se zabývají problematikou bezpečnosti na internetu?

a) E-bezpečí

b) Bezpečně-online

c) Linka bezpečí – sekce internet

d) Bezpečný internet

e) Policie ČR – kyberkriminalita

f) Kraje pro bezpečný internet

14) Znáš obecná pravidla bezpečného užívání sociálních sítí a internetu?

a) Ano

b) Spíše ano

c) Ne

d) Spíše ne

e) Nevím